

BØRNE

TEATER

AVISEN

Nr. 3 Marts 1973

INDHOLD

**Det nye lovforslag
med bemærkninger** side 2

**Ministeren som
tryllekunstner**
Kommentar af Vibeke Gård-
mand og Niels Andersen
side 2

**Kære politikere
og andre voksne
mennesker**
brev fra Niels Andersen
side 3

Nye rammer om Ishøj Teater
af Vicki Holmberg side 4 & 5

Nykøbing resolutionen
side 6

Nykøbing Festivalen
Manifestation
og perspektiv side 8

Fem år side 10

Fra læserne side 10

Teater og politik
Tale af forbundskansler
Willy Brandt
ved Kaj Himmelstrup side 11

Repertoirenyt side 12 & 13

Hvorfor i skolen?
af Hans Holger Rosendal
side 14

Ray Nusselein
samtale med
Henrik Lundgren side 15

Der var voldsom trængsel på børneteaterfestivalen i Nykøbing/Falster. Den lille purk på billedet har for en sikkerheds skyld selv taget proviant med til Filurens »Avra for Lavra« (Foto Jens Carlsson)

BØRNETEATERAVISEN – OG FREMTIDEN

Naturligvis troede vi selv på, at der ville være brug for *Børneteateravisen* – det var derfor vi kastede os ud i at lave den. Men vi turde ikke drømme om, at interessen og behovet var så stort, som de utallige henvendelser har givet os glædelige beviser for.

Nu udsender vi det tredje og sidste nummer i denne sæson – og det er naturligvis stærkt præget af det nye teaterlovsforslag, hvor man i erkendelse af de sidste års udvikling, har skabt grundlaget for en væsentlig forbedring af børneteatrene situation.

Børneteateravisen udsendes af Samarbejdsudvalget for Turnéteater-virksomhed. I forbindelse med den kommende teaterlov vil dette udvalgs sekretariat formodentlig blive lagt ind under det nye teaterråds sekretariat. Derfor er *Børneteateravisens* fremtid i skrivende stund endnu uafklaret – men en løsning skal nok blive fundet.

Foreløbigt takker fædrene på barnets vegne for den store interesse, der har været vist *Børneteateravisen* i dens første leveår.

Red.

BØRNE TEATER AVISEN

Nr. 3

Marts 1973

Børneteateravisen udsendes af
Samarbejdsudvalget for
Turnéteatervirksomhed
Frederiksborggade 20,
13 60 København K.
Telefon: (01) 12 65 00

I redaktionen:
Benny E. Andersen,
Poul Holm Joensen,
Lis Vibeke Kristensen,
Wenzel de Neergaard (ansvh.)

Børneteateravisen udsendes
gratis to-tre gange årligt til alle
interesserede.

Det nye lovforslag med bemærkninger

Forslag

til

Lov om ændring af lov om teatervirksomhed.

§ 1.

I lov nr. 241 af 4. juni 1970 om teatervirksomhed foretages følgende ændringer:

1. Overskriften foran § 16 og § 16 ændres således:

„Teater for børn og unge samt opsøgende teater.

§ 16. Der kan ydes tilskud til teater for børn og unge samt til opsøgende teater.

Stk. 2. Der kan ydes tilskud til teaterpædagogisk virksomhed for børn og unge.“

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser. Til nr. 1.

Blandt de teaterformer, som nyder støtte i henhold til den gældende lov, har man især ønsket at forbedre de økonomiske vilkår for børne- og ungdomsteater samt for det opsøgende teater.

Der er blandt teaterfolk en ny ansvarsbevidsthed på vej over for børneteateret. Et stigende antal kunstnere finder det væsentligt at skabe for børn. Denne tendens ses også i de øvrige europæiske lande. Den giver sig udtryk i oprettelse af nye børneteatre, nyt repertoire og nye spilleformer.

Når ministeriet prioriterer børne- og ungdomsteateret så højt ved denne revision af teaterloven, er det i erkendelse af, at det børne- og ungdomsteater, der er opstået i Danmark i de senere år, har ramt et stærkt og endnu ikke møttet behov.

Børne- og ungdomsteatrene har udsolgt til praktisk talt alle forestillinger, og de eksisterende teatre har ikke mulighed for at opfylde de behov, der er i alle egne af landet.

På mange skoler indgår teaterbesøg nu som et naturligt led i undervisningen, men også i adskillige teaterforeninger er der udviklet et velbesøgt børneteater.

I betænkning nr. 637 vedrørende børne- og ungdomsteater er der fremsat en række forslag og synspunkter, som ministeriet har lagt til grund for nærværende lovforslag.

Betænkningen har fastholdt aldersgrænsen opad til 14 år, svarende til den gældende lovs bemærkninger, og har foreslået den nedre grænse sat ved 3 år.

Ministeriet mener, at midlerne principielt skal anvendes til forestillinger beregnet for børn mellem 3 og 14 år, men finder dog, at man ikke slavisk behøver at følge 14 års grænsen ved forestillinger, der naturligt henvender sig specielt til unge.

Uanset at børneteateret under den gældende lov såvel kvantitativt som kvalitativt er forbedret, vil øgede midler sætte teatrene i stand til yderligere at højne kvaliteten og sikre, at der tilbydes et endnu mere varieret og alsidigt repertoire. I bedømmelsen af teatrenes tilskudsansøgninger må indgå momenter som kvalitet, kunstnerisk fornyelse og faglig dygtighed.

Lønniveauet i mange børneteatre er meget lavt og ikke på højde med Dansk Skuespillerforbunds normer. En forhøjelse af tilskuddet vil kunne fritage teatermedarbejderne for f. eks. at have andet arbejde, ligesom det vil åbne mulighed for længere prøvetid, eventuel ansættelse af fast instruktør, alt sammen faktorer der vil medvirke til at højne niveauet og skabe bedre forestillinger. Mange børneteaterfolk er udgået fra pædagogiske uddannelser, men har i

øvrigt tit uddannet sig selv og hinanden. Der er derfor ofte behov for en efteruddannelse i form af kurser og seminarer inden for børneteater.

Selv om børneteateret og opsøgende teater er forskelligartede, har de dog karakteristiske træk til fælles. Begge former kan komme til at præge teatrets udvikling, såvel i henseende til den kunstneriske udtryksform som i forhold til publikum, og begge former har meget ringe indtjeningsmuligheder.

Det opsøgende teater er karakteristisk ved, at det spiller i publikums eget miljø, på gaden, i skoler, på arbejdspladser, i sociale institutioner og andre lignende steder og har derfor vanskeligt ved og er uegnet til at indgå i de eksisterende publikumsorganisations abonnementsrækker.

Som følge deraf får de ikke del i de tilskud, der gives fra staten og amtskommunerne til nedbringelse af billetpriserne.

Det opsøgende teater har i høj grad sit publikum blandt ungdommen, som ofte er mest åbent for de nye teaterformer, der arbejder med lys- og lydeffekter, mime- og dansegrupper samt med diskussionsstykker.

Ministeriet har på denne baggrund på linje med teaterrådet valgt en fælles tilskudsbestemmelse for disse teaterformer.

Samtidig har man ændret formuleringen, således at tilskudsbestemmelsen omfatter børne- og ungdomsteater i det hele og ikke som i loven af 1970, hvor tilskud ydes til *opførelse* af forestillinger for børn og unge. Efter praksis har der været ydet tilskud også til produktion af forestillinger, og ved den ændrede formulering af bestemmelsen er denne bragt i overensstemmelse med praksis.

Betænkningen nr. 637 peger for så vidt angår børne- og ungdomsteater på, at uanset børneteaterets andel i de samlede teatertilskud har været stigende siden den nugældende teaterlov, og i 1972-73 udgjorde 2.470.000 kr., er denne sum kun ca. 7,7 pct. af de samlede teatertilskud, uagtet børnenes andel af det samlede befolkningstal udgør ca. 17 pct. Såfremt denne procentdel af tilskuddene skulle gå til børneteater, ville den samlede tilskudssum komme op på ca. 7 mill. kr.

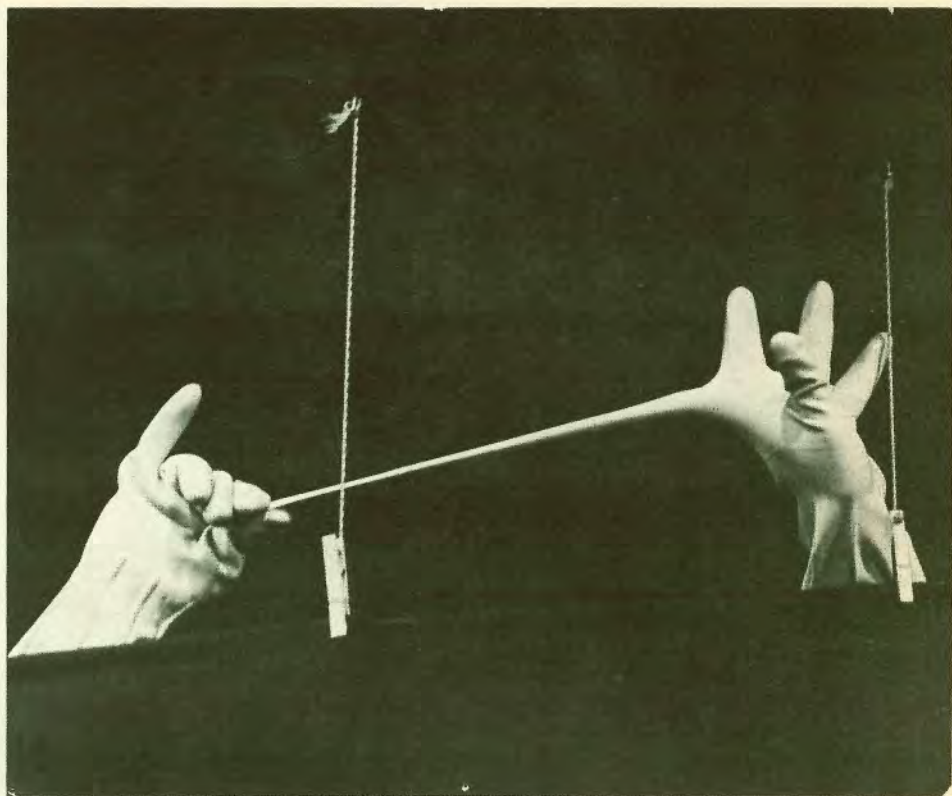
Der er til ministeriet for kulturelle anliggender indkommet ansøgninger fra 30 teatre, der beskæftiger sig med børneteater. Disse teatre har i finansåret 1973-74 ansøgt om i alt ca. 6 mill. kr. i statstøtte mod ca. 4,5 mill. kr. i 1972-73.

På denne baggrund og under hensyn til, at også støtten til opsøgende teater foreslås afholdt af bevillingen, mener ministeriet, at der bør stiles mod en samlet støtte på 7,5 mill. kr. årligt til børne- og ungdomsteater samt til opsøgende teater.

Forhøjelsen af bevillingen bør gennemføres etapevis, således at bevillingen i 1974-75 forøges til 5 mill. kr., stigende med 1,5 mill. kr. i 1975-76 og 1 mill. kr. i 1976-77. I disse beløb er indbefattet, at der fra den gældende lovs § 14 er sket overførsel af de til opsøgende teater hidtil afsatte bevillinger, der i 1972-73 udgjorde 555.000 kr.

Til stk. 2.

Den hidtidige bestemmelse om støtte til teaterpædagogisk virksomhed for børn og unge flyttes ned som særskilt stk. 2.

Ministeren som tryllekunstner

Kommentar til lovforslaget

Ordene her ved siden af ser ualmindeligt smukke og tilforladelige ud. Men skindet bedrager. Det foreliggende lovforslag fra Niels Matthiasen er en mat afglans af de tanker, som Teaterrådet havde nedlagt i sit lovforslag, og som han på Teaterkonferencen sidste år i Ebeltøft tilsagde sin fulde støtte. Men der er som bekendt langt mellem en ministers ord og hans handlinger.

Ligeledes er det bittert at konstatere, hvordan ministeren tryller med tallene omkring de magiske 17%. Uden med ét ord at nævne sit grundlag for regnestykket, kommer han til det resultat, at 17% af de samlede tilskud er lig med 7 mill. kr. »Hokus-pokus-filihankat, stur, stur tryllekunstner ær jaj«, siger han. Og han er en stor illusionist, for uden videre ansætter han »de samlede teatertilskud« til 40 mill. kr. og glemmer behændigt statens tilskud herudover til publikumsorganisationer, uddannelse, opera, ballet og pensioner nede i sin sorte hat. Og det andrager immervæk ca. 67 mill. kr. i finansåret 1973 /1974. Altså er de samlede teater-

tilskud i virkeligheden i alt 107 mill. – excl. de tre landsdelssceneamters.

Ved sin forelæggelse af loven begrundede han den tre-årige indkørringsperiode inden de fulde 7,5 mill. kr. kom til udbetaling med, at børneteatrene ikke før om tre år ville være i stand til »at udfylde beløbsrammen«. Det er en påstand, som ikke bare er trylleri, men det der er værre, nemlig lodret løgn. Allerede nu findes der et dokumenteret behov – han nævner det selv i bemærkningerne til lovforslaget – som børneteatrene ikke kan opfylde. Samtidig er der så mange børneteaterarbejdere, der ikke får en tilfredsstillende løn, at bare det at give, hvad der retfærdigvis tilkommer dem, ville opsluge hans magiske tal. Ydermere står så mange børneteatre klar til at producere mere børneteater, blot de får de nødvendige produktionsmidler, at de 7,5 mill. langt fra slår til.

Desværre – ordene er pæne – men virkeligheden er trist. Tryllekunstneren har gjort det igen. Børneteatrene er atter en gang blevet »sorteper«.

Vibeke Gårdmand & Niels Andersen

Vibeke Gårdmand og Niels Andersen er medlemmer af Teaterrådet og dets forretningsudvalg og har som medlemmer af lovrevisionsudvalget været med til udarbejdelsen af Teaterrådets forslag af maj 1972 til en ny teaterlov.

Kære politikere og andre voksne mennesker!

Børneteateravisen har bedt mig skrive om børneteaterets økonomi og natur. Men da jeg ikke tror på, at en artikel i sig selv har nogen særlig virkning – så har jeg i stedet valgt at skrive et brev til Jer allesammen.

Altså, kære medmennesker!

»Børn er så søde – især når de sover«. Mon ikke vi alle kender denne voksenholdning hos os selv? Men børn er jo også meget andet end sovende børn. De er bl. a. nogle af de mest udsatte blandt samfundets mindretal. Frygtelig mange voksenbeslutninger skader børnenes udviklingsmuligheder. Jeg tænker først og fremmest på vores miljøpolitik. Men også mange andre faktorer gør, at vi ikke stimulerer vore børn, som vi bør, og som vi kunne gøre, hvis vi ville.

Et af de bedste midler, vi kender, til at give vore børn varme, ny viden og muligheder for at udfolde sig i fantasi og leg, er børneteater. Det ved vi fra vores arbejde med børnene. Vi oplever det hver eneste dag i børnehaverne, i klasseværelserne, i gymnastiksalene i de små teatre og i fritidshjemmene. Vi mærker, hvorledes stærke kræfter frigøres, og hvordan undertrykte behov kommer til udfoldelse i børnene, når vi spiller for dem.

Vi gør det absolut ikke for at »vænne« børnene til teater, eller for at sikre dem for voksenteatret senere. Tværtimod. Vi gør det for børnenes egen skyld og på deres betingelser. Af kærlighed og interesse. Og for med teatrets mange forskellige midler at formidle en samværssituation, de ikke kan få på andre måder.

Derfor spiller de fleste børneteatre – såvel det stationære som det opsøgende – i små enheder, d.v.s. med 50 til 200 børn ad gangen. Og for at kunne give det enkelte barn mulighed for at være et individ. Kun i den lille enhed kan det enkelte barn gribe ind i forløbet. Det kan med rimelig chance være med i f.eks. snakken under eller efter spillet.

Det er altså ikke urimeligt at forlange af Jer, at I begynder at tænke på at gøre noget ved den økonomiske side af sagen. For både børnenes og for os børneteaterarbejders skyld. Som I kan se af den resolution fra Nykøbing F., som ca. 100 børneteaterarbejdere i enighed har udarbejdet, så har vi tænkt over tingene og opstillet nogle krav til både Jer og os selv. Vi er ubeskedne nok til at synes, at det er saglige og konstruktive ord.

I må vide, at mange af os lever af de rene sultelønninger, og at nogle for at arbejde med børneteater må tage andet arbejde ved siden af. Vi kunne sikkert godt affinde os med denne tilstand, hvis det var livsbetingelserne for alle teaterarbejdere i dette land beskæftiget i offentligt støttet teatervirksomhed. Men vi ved, at mange teaterarbejdere i voksenteatret tjener 10.000,- kr. eller mere om måneden – og så har de endda tid til at tjene mere på film, radio og TV. Det kan vi selvfølgelig ikke, fordi vi må bruge vores tid koncentreret om børneteaterarbejdet, og fordi vi synes, at børnene fortjener, at vi gør vores arbejde godt og helhjertet. Dette har intet med misundelse at gøre. Det handler for os mere om noget med faglig etik og retfærdige normer.

Ud over disse skæve og uretfærdige kendsgerninger kan vi konstatere, at samtidig med, at den officielle teaterpolitik taler højt om decentralisering, så koncentrerer man flere og flere offentlige midler om nogle få voksen-teatre. Og samtidig med, at vores kulturminister offentligt udtaler sig om børneteaterets værdier, og at det selvfølgelig skal have flere penge, så sender han et finanslovsforslag i Folketinget, hvor Det kgl. Teater og de 3 landsdelsscener får øget deres tilskud med tilsammen 10%, mens børneteateret ikke får én øre mere! I sidste finansår fik disse 4 store institutionsteatre 78% af de samlede statslige og amtskommunale midler fra de 3 landsdels-sceneamter. Nu skal de have 80%! Og mens børneteaterets andel af disse midler sidste år var 2,4%, så skal de til næste år kun have 2,1%!!

Er det så mærkeligt, at vi godt kan blive lidt knotte, når I tillader en sådan udvikling? Og føler, at teater for børn af Jer bliver betragtet som noget underlødigt og ligegyldigt? Når vi netop ikke beder om flere penge til teatret som sådan, men blot forlanger at få fordelt de til rådighed værende midler på en bedre måde, altså kræver en anden prioritering? Og ovenikøbet anviser vejene dertil konstruktivt og sagligt?

Desværre kan børnene ikke selv protestere. Det må vi andre gøre på deres vegne. Og I må være med. For at sige det så skarpt, som det faktisk er ment, så føler vi, at I både lader os og Jeres børn i stikken.

Vil I blive ved med det eller ?

Med kærlig hilsen
Niels Andersen
Børneteaterarbejder

Jytte og Tonny Lyngbirk foran det nye Ishøj Teater. (Foto Poul Henriksen)

Nye rammer om Ishøj Teater

af Vicki Holmberg

Ishøj Teater flyttede i december 1972 ind i en nyopført teaterbygning i Tranegilde – en landsby ca. 20 km fra Københavns centrum.

Torslunde-Ishøj er en af hovedstadsområdets store udflytterkommuner, hvor det oprindelige landsby- og jordbrugsmiljø ændres til storbybebyggelse.

Imidlertid er der bibeholdt tre små landsbyer i kommunen, og i en af disse, Tranegilde, der stadig ligger omgivet af åbne marker, er der i efteråret blevet bygget et nyt børneteater, der har fungeret med daglige forestillinger siden den 12. december.

Solens Land

Hver dag kører fire busser – to til hver forestilling – op foran den kvadratiske bygning, der er opført af hvide sten og placeret i udkanten af landsbyen, så der gennem publikumsfoyerens store glaspartier er udsigt over markerne omkring teateret.

Bag foyeren ligger teatersalen, der er en kvadrat på godt 11 gange 11 meter med en loftshøjde på fem meter. Salen er i øjeblikket rammen om forestillingen *Solens Land*, der er inspireret af mexikansk indianerkultur. Hele rummet er omdannet til en landsby i junglen, publikum sidder foran offerstedet med soltemplet foran sig og landsbyens hytter omkring sig, – spillet foregår alle steder i rummet, der

til andre forestillinger vil kunne opbygges efter de skiftende behov.

Efter forestillingen, der varer ca. en time, spiser børnene deres medbragte frokost i publikumsfoyeren, der er indrettet med spisebåse ud fra den åbne pejs. Der serveres orangeade for børnene og kaffe for de voksne af de medvirkende, der samtidig har lejlighed til at tale med publikum.

For de børn, der har behov for det, er der mulighed for at røre sig udendørs, hvor der allerede nu er en fold med en pony, og i det færdige anlæg vil blive grønne plæner med en legeafdeling.

Efter ca. halvanden times forløb køres børnene tilbage til børnehaverne eller skolerne, hvorefter det nye publikum kort efter modtages på teateret, der dagligt rummer to gange 120 børn plus voksne.

Alle er involveret

– Hvor mange er ansat herude?

– Vi er i øjeblikket ni medarbejdere på teateret, heri medregnet en militærnægter og en seminarieelev. Vi er allesammen involveret i forestillingerne og/eller i kontakten med publikum før og efter. Vi tager ligeledes allesammen del i de praktiske opgaver og er i høj grad indstillet på at dublere hinanden, når det bliver nødvendigt. Men naturligvis er der opgaver, der er specialiseret ud til dem, der har bedst forudsætninger for at løse dem...

– Ledelsen?

– Vi taler sammen om alt lige fra farverne på bænkerne til spillestilen i enhver af vore produktioner. Men da det

er Jytte og mig, der kontinuerligt, med skiftende medarbejdere, har stået i det daglige arbejde, hviler tilrettelæggelsen og afgørelserne først og fremmest på os. Men vi forsøger til enhver tid, som en selvfølge, at lade os støtte af de andre medarbejders opfattelse.

– Økonomien?

– Vi startede i 1965 med et underskud på 15.000 kr. Der var dengang ingen mulighed for at få støtte fra Kulturministeriet til teater for børn. Det var der heller ikke det følgende år. Så begyndte statstilskuddene at komme, stigende fra 25.000 kr. det første år til 200.000 kr. i år, hvor vi endvidere får 90.000 kr. fra Københavns amt. Vi er taknemmelige, over de forbedrede arbejdsvilkår dette har betydet i forhold til starten, men synes naturligvis samtidig, at forholdet mellem støtten til voksen-teatrene og børne-teatrene er helt urimelig.

Målsætning – politik – miljø

– Hvad er jeres mål med teaterarbejdet herude?

– Vi ønsker at vise børnene et varieret teater i et menneskeligt varmt miljø.

– Vi prøver at undgå ensretning såvel i form som i indhold.

– Vi vil forsøge at blive ved med at eksperimentere.

– Vi sigter bevidst højt med vore forestillinger, overbevist om at børn forstår og føler mere end de har mulighed for at udtrykke.

– Vi ønsker at bevare traditionerne, når de er meningsfyldte, og at supplere dem med åbenhed.

– Vi vil gerne skabe et nyt teaterpublikum, men mener at det er vigtigere, at børnene har en oplevelse netop nu.

– Vi ville gerne åbne mulighed for at en familie sammen kom i teatret. Vi arbejder selv sammen i tre generationer på teateret og finder, at fælles indhold er en værdi.

– Vi er politisk engageret, men kan ikke selv finde et enkelt slagkraftigt motto. Tilværelsen tager sig så sammensat ud, at eventyret for os passer bedre end slagordet.

– Vi mener, at der er brug for al slags teater, opsøgende såvel som stationært, avanceret såvel som traditionelt. For teater er varme og samvær, og det har samfundet behov for.

– Vi vil gerne aktivisere børnene i teaterets forestillinger, men vi mener, at aktivitet også kan forekomme som tankemæssige og følelsesmæssige oplevelser, der ikke nødvendigvis medfører bevægelser eller råb. Imidlertid har vi for de mindste børn konsekvent ladet scener indgå i handlingen, hvor børnene selv kan deltage aktivt.

– Vi ønsker så snart som muligt at inddrage andre aldersklasser end de tre til ti-årige, vi hidtil har spillet for, i vore forestillinger. I den kommende sæson vil vi spille for denne aldersgruppe plus pensionister i et forsøg på at udvide det snævre og derfor fattige sociale mønster, mange grupper må leve i.

– Vi mener, at enhver følelse eller tanke et voksent menneske rummer, i en egnet form bør præsenteres for børn, idet de væsentlige spørgsmål om kærlighed, liv, glæde, had, død, jalousi og frihed er identiske for alle mennesker uanset alder.

– Vi føler os på mange måder personligt privilegerede og vil prøve at dele disse privilegier med så mange som muligt gennem en fælles kunstnerisk oplevelse og et samvær i et miljø, der rummer en række levende aspekter: lys, musik, varme, blomster, ild, dyr og mennesker af alle slags.

– Vi mener at teateret er det mest intense udtryk for liv der findes. Det bør efter vores mening også være lige så sammensat og varieret som tilværelsen selv. Derfor prøver vi bevidst at ændre såvel form som indhold radikalt fra forestilling til forestilling for at gøre de samlede teateroplevelser så rummelige som muligt.

– Teater bygges jo på fællesskab og vi er så heldige, at vi står sammen med en gruppe mennesker, der indbyrdes støtter og bekræfter hinanden og derigennem gør det muligt at tage ethvert teaters udfordring op: at gøre hver dag så god som mulig. For den kan ikke gøres om i morgen ...

Forhistorien

Ishøj Teater er en selvejende institution, der ledes af Jytte og Tonny Lyngbirk, der begge medvirker i forestillingerne og i øvrigt tager del i alle teaterets arbejdsopgaver i lighed med de øvrige medarbejdere.

Baggrunden for det nye børneteaters opståen går helt tilbage til 1959, hvor parret blev tilknyttet Danmarks Radio og i ti år arbejdede med børnedramatik. I denne periode skrev og instruerede Jytte og Tonny Lyngbirk 100 halv-times hørespil for børn, indtil Mogens Vemmer afskaffede børnehørespillene i 1969.

– Det var ti dejlige år, vi havde på radioen, siger Tommy Lyngbirk. – Vi havde fuldstændig frie hænder til at eksperimentere både med form og indhold, og naturligvis gav disse rige muligheder os en lang række erfaringer, som vi nu bygger videre på, såvel hvad dramatisk opbygning, dialog, som musik- og lyd-underlæg angår.

– Hørspillene var undertiden realistiske, men havde som oftest eventyrets form, siger Jytte Lyngbirk. – Men ligesom det nu er tilfældet med teaterstykkerne, var det så at sige altid i hørspillene tale om tanker og følelser, som eventyret ofte gennem sit halvt absurde, halvt poetiske univers kunne give et symbolsk udtryk for. Efter beslutningen om at afskaffe børnehørspillene og nedlægge junior-scenen, der spillede sammen med de professionelle skuespillere i hørspillene, blev mulighederne for at udtrykke sig varieret og kunstnerisk dækkende for børn i radionen efter vor mening så snævre, at vi valgte at koncentrere os om teatret, der netop på samme tid var stærkt i vækst og kunne give plads både til eventyr og eksperimenter.

90.000 børn

– Allerede i efteråret 1965 havde vi parallelt med radioarbejdet sat tre eventyr-enakter op på Allé-scenen. I efteråret 1966 satte vi en ny forestilling op samme sted, her ligesom første år med medlemmer fra radioens junior-scene som skuespillere. I 1967-68 lejede vi Comediehuset, da vi fandt at Allé-scenen var for stort et rum til de mindste børn, og her spillede vi tre forskellige forestillinger. I 1968 turnerede vi og spillede forestillinger på Vesterbros Ungdomsgård, samtidig med at vi i en nybygning i forbindelse med vort eget hus i Ishøj fik indrettet et kælder-teater til 60 børn, hvor vi den 2. februar 1969 havde premiere på den første forestilling *Pjerrot og Månen*.

I kælderen under huset på Georgs Vænge nr. 11 i Ishøj, en anden af de små landsbyer i Torslunde-Ishøj kommune, spillede Jytte og Tonny Lyngbirk, assisteret af pædagoger og skuespillere, i de følgende 3½ år fem forskellige forestillinger for ialt ca. 90.000 børn.

Selv om man sidste sæson spillede den samme forestilling et helt år, nåede man kun at spille for ca. halvdelen af de indkomne bestillinger, og da kælderrummet desuden var så lille, at spille- og tilskuerforhold kun var midlertidigt acceptable, var behovet for et større teater klart.

Den nye teaterbygning

– Det har været overordentligt svært at få tanken om et større teater realiseret, fortæller Tonny Lyngbirk. Selv om behovet klart kunne dokumenteres ud fra bestillinger og regnskaber, var det os umuligt, på trods af utallige henvendelser til amt og stat, at få bygningen opført med offentlig støtte. Vi havde selv foretrukket, at det havde været den selvejende institution *Ishøj Teater*, der havde opført og ejet teaterbygningen. Men dette lod sig ikke gøre, dels fordi teatret ikke kunne skaffe nogen egenkapital og dels fordi de offentlige lånemuligheder, når det drejer sig om teater-bygninger er overordentlig små.

– Derfor var der ikke andet at gøre, end at prøve at finde en udvej selv, fortsætter Jytte Lyngbirk. – Ved at sælge vores hus og lade teateret blive et privatteater med tilhørende bolig lod det sig alligevel gøre, fordi Torslunde-Ishøj kommune lod os købe grunden til en yderst rimelig pris.

Glimt fra forestillingen »Solens land«, der er inspireret af mexicansk indianerkultur. Hele teatersalen i Ishøj Teater er p.t. omdannet til en landsby i junglen og spillet foregår alle steder i rummet.

Udsolgt frem til sommerferien

– Hvor meget kommer teateret til at koste?

– Vi ved det ikke endnu. Men færdig-indrettet og færdigprioriteret kommer det nok til at ligge på omkring en million.

– Nu er pladsen der. Hvor mange børn regner I med at komme til at spille for om året?

– Ca. 50.000. Det ville være det maksimale for os, eftersom vi kun kan spille to daglige forestillinger, og tilskuerantallet efter vor mening aldrig må lægges højere end de ca. 120, hvor vi har mulighed for både under og efter forestillingen at komme i kontakt med den enkelte, der måtte ønske det.

– Hvor meget koster det at komme i teateret herude?

– Det koster otte kr. pr. tilskuer indenfor stor-københavns-området. Heri er medregnet bustransport frem og tilbage, orangeade, kaffe og moms. Kommer man længere borte fra lægges der en krone eller to på bustransporten.

– Hvordan formidler I kontakten med publikum?

– Vi sender en brochure ud til børnehaver og skoler. Udover det har vi ikke nogen egentlig udadvendt aktivitet i form af annoncering eller public relation. Vort problem har hidtil været, at vor kapacitet har været for ringe, og at vi har måttet melde udsolgt til alt for mange. Eksempelvis kan nævnes, at der var solgt 30.000 billetter før premieren på *Solens Land*. Og der er udsolgt helt frem til sommerferien ...

*

Plakaten til Fiolteatrets nye forestilling »Hjælp tyven« af den svenske børneteaterforegangskvinde Siv Widerberg.

Udtalelse fra Børneteaterseminariet i Nykøbing Falster den 2.-3. nov. 1972

17% af den danske befolkning er børn mellem 3 og 14 år. Derfor skal 17% af de samlede offentlige midler til teater gå til teatre, som spiller for denne aldersgruppe. Eftersom børnenes teaterinteresse langt overstiger de voksnes, må denne procentdel over en årrække optrappes til 25%.

For at udligne de økonomiske og sociale skel i børns muligheder for teateroplevelser må alt teater være gratis for børn, og alle børn skal sikres tilbud om gratis teater mindst to gange om året.

Administrationen af støtten til alt teater skal varetages af et tremands teaterråd, hvoraf mindst én skal være børneteaterorienteret. I teaterrådets repræsentantskab skal mindst tre medlemmer være repræsentanter for børneteatrene.

Ved fordeling af offentlige – statslige, amtslige og kommunale – midler, må følgende elementer indgå i vurderingerne af teatervirksomhed og i betingelserne for modtagelse af støtte:

1. Teatervirksomheden skal aflægge et regnskab for hver sæson og afgive en fyldestgørende rapport om arten og omfanget af virksomheden, herunder statistik over spillede forestillinger og publikumstal. Under ministeriet for kulturelle anliggender skal et revisorat foretage den statsautoriserede revision af samtlige teatres regnskaber.
2. Ansøgninger skal være fyldige og realistisk budgetteret og rumme oplysninger om målsætning, antal ansatte, produktionsomkostninger, hvilke aldersklasser man spiller for, forventede antal produktioner og forestillinger, samt geografisk dækning.
3. Teaterrådet skal forpligte sig til at overvære forestillinger, prøver og træningsarbejde for ved selvsyn at kunne holde sig orienterede om samtlige teatres virksomhed.
4. Teaterrådet skal have indseende med enhver støttemodtagende teatervirksomheds kontrakter, arkiver, korrespondance og øvrige administration.
5. Teatervirksomheden skal – alt efter sin målsætning og karakter – overholde ensartede, standardiserede normer for billet- og forestillingspriser for ikke at dumpe markedet. Disse normer udarbejdes af ministeriet for kulturelle anliggender og teatrenes organisationer i fællesskab. For ikke at vanskeliggøre mindre bemidlede teatres opkomst skal dette dog kun gælde teatre med mere end 100.000 kroner i samlet offentlig støtte.
6. Teatervirksomheden skal sikres og samtidig overholde definerede lønrammer gældende for alle teaterarbejdere med minimums- og maksimumsgrænser. Oplysninger om de enkelte teaterarbejders løn skal være offentlige.
7. Teatervirksomheden skal i sin ansøgning nøje formulere en målsætning, efter hvilken den skal arbejde. Denne målsætning skal bl.a. rumme en skitse til de idéer, som ligger til grund for teaterarbejdet.
8. Teaterrådet skal foretage – ud fra teatervirksomhedens erklærede målsætning – en sammenhængende analyse og et sammenlignende skøn, som skal rumme betragtninger over, om der arbejdes
 - a. ud fra demokratiske og kollektive ideer,
 - b. fornyende og originalt med fantasi og inspiration,
 - c. med en stadig fortløbende videreuddannelse og træning af teaterarbejderne,
 - d. og med en tilfredsstillende faglig, håndværksmæssig standard.
9. Teaterrådet skal ved fordelingen af midler fyldigt og velargumenteret redegøre for de analyser og skøn, som ligger til grund for tildeling eller evt. afslag til hvert enkelt teater. Teatrene skal have besked om teaterrådets indstilling senest tre måneder efter ansøgningsfristens udløb – og senest et halvt år før regnskabsårets begyndelse.

Kommentar til resolutionen fra Nykøbing F.

Af Niels Andersen

Indledningen: Staten og amterne yder tilsammen i finansåret 1973 /74 ca. 116 mill. kroner til teater. Hvis disse penge i stedet for med 2,1% til børneteater blev fordelt med 17%, ville der være ca. 20 mill. – 15 mill. fra staten og 5 mill. fra amterne – til rådighed for Danmarks 700.000 børn i aldersgruppen 3 til 14 år. Med det stationære og det opsøgende børneteater fuldt udbygget vil det være muligt at opfylde resolutionens krav om gratis teater mindst 2 gange om året for disse penge. Det vil naturligvis ikke blot kræve en overflytning af midler, men også medføre, at teaterarbejdernes grunduddannelse skal ændres, og at voksenteatrets personale indskrænkes og for nogles vedkommende tillige en ændret målsætning.

I øvrigt er de her i indledningen skitserede tanker også udtryk for ønsket om at stille børn og voksne – og dermed teaterarbejde for børn og voksne – principielt lige i alle spørgsmål.

- ad 1. Når teaterverdenen beder om offentlige midler, er det kun rimeligt, at det offentlige får kontrolmuligheder for pengenes anvendelse. Denne kontrol må dog ikke under nogen form antaste ytringsfriheden. Når vi foreslår et centralt revisorat, skyldes det ønsket om at sikre alle teatervirksomheder samme regnskabsmæssige behandling. Det må bemærkes, at det er det absolut eneste punkt, hvor børneteateret ønsker nogen form for centralisering. I alle andre spørgsmål mener vi, at den decentraliserede og lille enhed – »en børneteaterverden med mange ansigter« – så langt er at foretrække. Først og fremmest af praktiske og faglige grunde.
- ad 2. Heri opregnes de helt fundamentale krav, der må opfyldes for at kunne få andel i de offentlige støttemidler. Det er i øvrigt ikke noget stort og omfangsrigt arbejde, der kræves. Det lettes f. eks. i høj grad af, at Ministeriet for kulturelle anliggender har udarbejdet let håndterlige kontoplaner, som blot skal udfyldes.
- ad 3. Dette krav hænger sammen med, at det er manges fornemmelse, at det nuværende teaterråds forretningsudvalg – 7 medlemmer – i for høj grad har svigtet denne funktion. Det skulle derimod ikke være nogen uoverkommelig opgave for 3 heltidsansatte »teaterrødder«, som det er foreslået i indledningen. Det er i øvrigt vores tanke, at Teaterrådet skal arbejde kollektivt – altså uden formand – og at medlemmerne skal have en ligeløn indenfor rammen 40.000–80.000 kr., som svarer til landsdelsscenernes lønrammer.
- ad 4. Det er især kontrakterne, vi sigter på her. Det er for at undgå de helt urimelige kontrakter, som det nuværende voksentheater er så rig på. Med særretigheder for såkaldte »stjerner« og helt uantagelige honorarer for en minimal arbejdsindsats. I hvert fald set i forhold til den kolossale arbejdsindsats, der ydes af mange teaterarbejdere i det bevidste politiske teater eller i det »lille« børneteater.
- ad 5. Dette krav er udtryk for ønsket om en fælles og retfærdig prispolitik for alt teater. I dag er der på grund af den offentlige teaterpolitik gigantiske forskelle i teatrenes muligheder, og man har desværre oplevet meget kedelige eksempler på, at særdeles velfunderede etablerede teatre i konkurrencen med det alternative teater har udbudt forestillinger og billetter til dumpingpriser.
- ad 6. Dette punkt er for børneteatrene et af de vigtigste. For det første, fordi alt for mange børneteaterarbejdere får for lidt eller slet ingenting for et kæmpearbejde, og for det andet, fordi alt for mange voksentheaterarbejdere får uforholdsvist for meget. Det gælder især visse direktører, instruktører og skuespillere. Nogle af den slags, får endda både løn for at være direktør og instruktør og sågar skuespiller på deres eget teater. Til en løn, som de selv fastsætter for hver funktion! Ved hjælp af offentlige tilskud!! Såfremt der kom loft over disse toplønninger, vil der blive frigjort penge nok til at sikre alle de nuværende børneteaterarbejdere anstændige lønninger. Børneteaterarbejderne forestiller sig konkret, at disse minimums- og maksimumsgrænser ligger på 40.000 til 80.000 kroner.
- ad 7. Dette krav om en defineret målsætning skyldes både et ønske om at provokere hver enkelt teatervirksomhed til at gøre op med sig selv, hvad man vil, og kravet om, at man ikke bare som hidtil kan få offentlige tilskud stort set på sit glatte, etablerede ansigt.
- ad 8. Med dette punkt bevæger vi os fra de såkaldt objektive kriterier til de mere subjektive. Hidtil har teaterstøtten af Teaterrådet været tildelt efter til tider helt uransagelige skøn og kriterier. Med megen uretfærdighed til følge. Med disse forslag forsøger børneteaterarbejderne at tage fat om dette omtålelige emne. Og bidrage til en afklaring. Det må påpeges, at disse krav er minimumskrav til alt teaterarbejde. Endelig er det også interessant, at man ikke har lagt et kriterium om minimumspublikumstal. Vi mener nemlig ikke, at et teaterarbejdes kvjlitet kan måles på antallet af besatte pladser.
- ad 9. Dette punkt hænger nøje sammen med det foregående. Hidtil har Teaterrådet ikke behøvet at argumentere for sine beslutninger. Det skal det tvinges til for fremtiden. Således at teaterarbejderne på et formuleret grundlag gennem deres faglige organisationer og den offentlige debat har mulighed for at diskutere tildelingerne.

Sammenfattende må det til slut slås fast, at denne udtalelse er et alvorligt ment bidrag fra teatrets proletariat til Teaterrådets og lovgivningens fremtidige praksis. Og at børneteaterarbejderne ikke bare ønsker men kræver, at denne udtalelse i sin helhed bliver en norm i den kommende teaterlovgivning.

Billedet kan desværre kun give et vagt begreb om den levende væg af jublende børn og voksne som oplevede de to vidunderlige italienske klovner Alberto Vitali og Carlo Colombari – de blev for mange festivalens sprudlende højdepunkt.

BØRN OG UNGE:

70 børneteaterforestillinger – 20.000 tilskuere fra lørdag formiddag til søndag aften. Det er jo en begivenhed, en teatermæssig manifestation. En bekræftelse på, at børneteatrene lever og har et publikum at leve med. Flest børn selvfølgelig, for entreen var helt gratis, og det er jo usædvanligt, når det drejer sig om teater.

Under børneteaterfestivalen i Nykøbing Falster Hallen var det selvfølgelig også mængden, der gjorde sit til stemningen. Disse uendelige skarer af børn og voksne og denne brogede flok af børneteaterarbejdere med en overdådighed af teateropbud. Det kunne nemt være blevet et sandt kaos.

Men det blev en glædelig begivenhed, for arrangementet var så velforberedt og Nykøbing Falster Hallen var et velvalgt forum. For der var plads nok til de 12 scener i telte, mødelokaler eller midt i den store hal. Og der var mange andre faciliteter: informationsskranke, boder med salg af pølser og drikke, slikkiosk og restaurant og desuden et godt legeland.

For at skabe et børnevenligt miljø havde Samarbejdsudvalget for Turnéteatervirksomhed opfordret Nykøbing Falster Børnehaveseminarium til at indrette et fristed for børnene. Så midt i hallen var der indrettet skabende værksteder, hvor børnene kunne omsætte deres teaterindtryk. Der blev lavet stang-, skygge-, papkasse- og strømpedukker, og der blev lavet talrige forklædninger med bjerge af udklædningstøj. Der blev leget og sunget, for 20 seminarieelever var i uafbrudt aktivitet.

Resultat: Børnene havde det dejligt og fik mulighed for at puste lidt ud efter hver en teateroplevelse, så de kunne møde friske til den næste.

Børneteaterfestivalen bekræfter, at der er grund til at støtte de mange børneteatre, der vil så meget og kan så meget, selv om midlerne er små. Tænk hvis de fik opfyldt deres fælles ønske, at få flere penge. Hvad kunne det så ikke blive til.

FOLKETIDENDE, Nykøbing F.:

Halvfjerds helt fulde huse og en stemning så det battede. Børn og voksne i tusindvis havde det pragtfuldt ved børneteaterfestivalen i Nykøbing F Hallen, der blev en forrygende succes. Den ene bus stuvende fuld af forventningsfulde unger efter den anden svingede op foran hallen, der ligesom Elverhøj stod på gloende pæle. Læssevis af medbragte madkurve blev fortæret til regimentet af sodavander.

Der var kø foran toiletterne, foran slikbutikken, pølseboden og først og fremmest foran de lokaler, der bød på forestillinger.

Der var børn der blev væk, børn der klædte sig ud, børn der bagte pandekager, børn der lavede marionetdukker, børn der lo og enkelte der græd, hvis stykkerne var for barske for dem, der var masser af børn der sang og energiske børn der sagde »Hvad skal vi nu se?«, så snart de blev lukket ud fra en forestilling.

Der var herligheder for enhver smag og alle aldersgrupper: eventyrkomedier, problemstykker, aktiviserende teater, falden-på-halen-teater, søde stykker, hårde stykker, dukketeater, klovner, ballet og mimeteater.

Man blev ør i hovedet af alle indtrykene og imponeret over den alsidighed, der er dansk børneteater.

NYKØBING-F Manifestation

Børneteaterfestivalen 1972 i Nykøbing Falster blev den hidtil største manifestation af den kolossale kvantitative og kvalitative udvikling indenfor dansk børneteater. I løbet af week-end'en 4. & 5. november blev der spillet 70 teaterforestillinger. 18 teatre og grupper medvirkede med 33 forskellige stykker. Rundt om i Nykøbing F-Hallens forskellige gymnastiksale, træningsrum, teaterscener, selskabslokaler og i til lejligheden indrettede telte var der skabt 12 spillesteder, som alle var i uafbrudt og samtidig aktivitet.

Der var gratis adgang for alle børn – og voksne. Og hvis tilstrømningen er udtryk for arrangementets succes – så var det gigantisk vellykket! Det er

NÆSTVED TIDENDE:

Børneteater er engageret teater. Derom kan ingen, der i week-enden besøgte børneteaterfestivalen i Nykøbing, være i tvivl. For voksne deltagere var det at se børnenes reaktioner mindst ligeså stor en oplevelse, som at se skuespillernes. En dialog mellem de optrædende og deres tilskuere, som her fandt sted, gør teater til noget aktivt og nærværende, som man tit må savne på »rigtige« teatre. – Det gør måske ikke opgaven lettere for skuespillerne, men hvor må det være inspirerende.

FESTIVALEN & perspektiv

svært at sige hvor mange der besøgte festivalen. Og de fleste så adskillige forestillinger. Men hvis der havde været billetter til forestillingerne, ville antallet have ligget på over 25.000 – så hvis hver festivalgæst har set 3 forestillinger, skønner vi forsigtigt, at der har været 8.000 mennesker til Børneteaterfestivalen. På grundlag af det visuelle indtryk er dette et særdeles ædrueligt skøn.

Men tal siger så lidt – vi har derfor søgt i en række klip fra den meget store omtale i aviser og tidsskrifter, at give et billede af, hvilket indtryk festivalen har gjort – og hvilke perspektiver arrangementet giver for dansk børneteater.

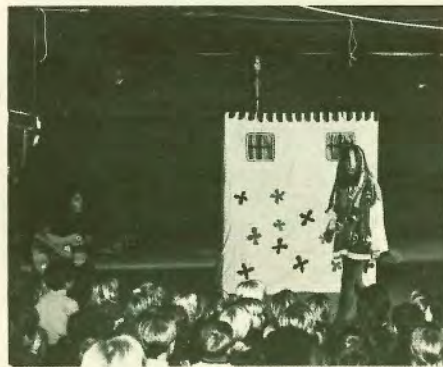
WdeN

KRISTELIGT DAGBLAD:

Børnene var i centrum ved teaterfestivalen i Nykøbing F – bogstavelig talt. I midten af den store hal var der lavet mindre rum, hvor de kunne synge, danse, tømre, hamre, klæ' sig ud, lave teater eller læse bøger og prøve nyt legetøj. Og selv om hovedinteressen var rettet mod de mange forestillinger, så var der stort ryk-ind i disse aktivitetslokaler. At alt dette foregik på børnenes betingelser kunne også registreres i forestillingerne. Havde enten man spillede for de store eller de små, så var det med en stadig hensyntagen til denne aldersklasses specielle interesser og forudsætninger. Hos de yngste var det mest leg, medens de ældre behandlede mere problematiske emner. Men for alle disse turnerende teaterensembler gælder det, at de laver teater, som på den ene eller anden måde står i kontrast til de voksnes traditionelle teater.

Produktionsomkostningerne til disse forestillinger ligger på et niveau, som er placeret langt under voksen-teatrets. »Kulturministeriet får mere for sine penge her«, sagde en af deltagerne – og det er rigtigt.

I et af de interimistiske telte – af stålrør og presenninger – gav Anette Tony Hansen og Susan Darkner en tætproppet skare af rollinger en musikalsk og eventyrlig oplevelse.

BIBLIOTEK 70

De fleste stykker på Børneteaterfestivalen var et udtryk for en positiv udvikling i børneteateret: En erkendelse af børns komplekse og ofte problemfyldte virkelighed, og forsøg på at analysere problemerne, som de tager sig ud for børnene. Med denne udvikling kan børneteateret vise vej for de øvrige medier for børn, f.eks. TV og børnelitteraturen.

Det vil være rimeligt at fastslå, at dansk teater ikke i umindelige tider har givet bredere demonstration af høj kunstnerisk standard end ved denne festival.

Henrik Lundgren i INFORMATION

POLITIKEN:

Italienske klovner, aben Osvald, den gamle dame med papegøjen, Omvendterne, den mystiske tuba og mange flere beslægtede skabninger har i week-enden erobret Nykøbing F Hallen til fryd, erfaring og lærdom for børn og voksne og teaterrådsmedlemmer og pædagoger og al landsens teaterfolk. Hallen og tilstødende sale og træningslokaler er rammen om det hidtil største samlede opbud af dansk børneteater. På to dage gives 70 fremførelser af 33 spil for 4- til 80-årige.

Arrangementet er placeret i Nykøbing ud fra decentraliseringstanken og i overensstemmelse med ønsket om, at lægge festivalen på et sted, der i forvejen har demonstreret en aktiv interesse for børneteateret.

INFORMATION:

Dansk teater har ikke i umindelige tider givet bredere demonstration af høj kunstnerisk standard end ved denne festival. Der er virkelig for en gangs skyld noget at glæde sig over i det hjemlige sceneliv. Kulturministerium, teaterråd og tilsvarende instanser burde alvorligt søge at se fremad. Se, hvor herligt børneteateret er for 3 % af den samlede teaterstøtte – ane, hvor vidunderligt det ville blive formodelst de ønskede 25. Festivalen i Nykøbing Falster samlede virkelig det bredest tænkelige udbud: opførelser på kukkasscene og midt på gulvet, problembevidste og apolitiske, nostalgiske og fremadrettede, involverende dukker, børn, amatører og professionelle i rum af alle størrelser fra paraply-format til en mindre hangar, dækkende et publikum fra børnehaverbørn til langt op over den kriminelle lavalder. Hvem der ville og havde tålmodighed, kunne på disse tvende dage overkomme en 15-16 forestillinger og således danne sig et nogenlunde pålideligt overblik over genrens øjeblikkelige udfoldelse herhjemme.

Betydningen heraf kan næppe overvurderes – hverken for publikum, der fik mulighed for et dramatisk »længdesnit«, eller for de medvirkende, som indbyrdes kunne gå på besøg og høste erfaringer. Børneteaterfestivalen må allerede i sit andet leveår siges at have gjort sig selv uundværlig som blandet landhandel. Der er al mulig grund til for de ansvarshavende at være stolte af arrangementet. Programmet holdt som helhed, fordelingen på scenerum fungerede gnidningsløst, og der var hele tiden taget højde for, at samtidige opførelser tilgodeså forskellige aldersklasser. Et særligt kup var anbringelsen af de to italienske klovner i den store hal, hvor de hver gang holdt et fircifret tilskueralantal i ånde – en indsats, der kunne mærkes i pauserne mellem deres optræden, hvor mylderet på gangene fik en til at tænke på januar-udsalget i Daells Varehus som en ødegårdsudflugt til Sverige.

At der blev svedt en kende over tilstrømningen siger sig selv. Udtrykt i al banalitet: børneteater er gennemgående mere følsomt overfor publikums-påvirkninger end tilsvarende foranstaltninger for voksne. Tænk f.eks. på, hvor sjældent man i det store teater har en fornemmelse af, at tilskuernes tilstedeværelse er absolut livsnødvendig for at give en forestilling et bestemt forløb. Og lad det til sammenligning være anført, at der på hele børneteaterfestivalen næppe var mere end en enkelt forestilling, som ligeså godt kunne have været spillet bag en glasskærm – en fornemmelse, der vittterligt hører til dagens orden indenfor voksenteateret.

Fem år

Børneteateret i Danmark er endnu en så ung foreteelse, at det kan knibe med at holde jubilæer – men den 9. februar 1973 skal da i hvert fald nævnes som en mærkedag – det er såvel *Paraplyteatrets* som *Comedievognens* fem års fødselsdag.

Ray Nusslein fortæller selv i dette nummer af *Børneteateravisen* om sit vidunderlige én-mands-paraplyteater, der i løbet af de fem år har spillet henved 1600 forestillinger i hele Danmark – i skoler, børnehaver, biblioteker, parker og gågader, på faste scener som Det lille Teater og i Legoland. Det vil sige, at ca. 100.000 børn har kunnet se en eller flere af de ti forskellige forestillinger, han har lavet.

I hele denne tid har Paraplyteateret i alt modtaget kr. 16.000 i statstilskud samt tre gange forfatterpræmie på 2.500 kr. – så det har været nødvendigt for Ray Nusslein at gøre afstikkere til udlandet for at holde økonomien oppe. Han har glædet tusinder af børn i Norge, Holland, Sverige fra nord til syd og Tyskland som »Meister des Puppenspiels«.

Dagens andet femårs fødselsdagsbarn er absolut ikke noget enebarn – tværtimod. Som det første teater herhjemme har *Comedievognens* tolv medlemmer netop fået besked fra Kulturministeriet, at man er villig til at godkende samtlige medlemmer som parter i et teaterkollektiv. Hidtil har loven krævet, at der var en ansvarlig kunstnerisk leder – men nu er det altså endelig lykkedes at få accepteret en kollektiv ledelse.

Der er sket meget siden premieren den 9. februar 1968 i Comedie Huset

med forestillingen *Flyv så mand*. Det er i årenes løb blevet til 32 forskellige forestillinger og 2.616 teateropførelser – hertil kommer 110 forestillinger på kavalader og festivals rundt om i landet.

Den herlige Grethe Rummelhoff, der med sødme og sikker hånd holder sammen på kollektivets praktiske problemer er helt vild med statistik. Og tallene er så sigende, at vi synes *Børneteateravisens* læsere ville kunne få et interessant indblik i de fem sæsoners hårde realiteter.

Kære Ray – Kære Comedievogn – Hjertelig tillykke med de første fem år – og pøj pøj med fremtiden.

WdeN

Comedievognens fem år i tal

	Indtægter: billet & turné	Statstilskud	Nye produktioner	Antal forest.	Gager
1. sæson (9/2-30/6 1968)	33.239	0	4	132	50 kr. pr. forest. 100 kr. på turné
2. sæson 1968/69	163.833	49.600	4	432	Som 1. sæson
3. sæson 1969/70	175.976	110.000	6	367	500 kr. pr. md. + 50 kr. pr. forest.
4. sæson 1970/71	286.361	150.000	5	682	1.000 kr. pr. md.
5. sæson 1971/72	269.947	210.000	7	635	1.500 kr. pr. md. fra 1/2 kr. 2.000
6. sæson 1972-9/2 1973	(167.031) indtil 9/2	350.000	6	(368) til 9/2	2.500 kr. pr. md. fra 1/2 kr. 3.000
Bemærk: 1. sæson er kun forårssæsonen 6. sæson kun opførelsestal og indtægter frem til 9/2 1973					

Fra læserne

Aldersklasseproblemet og publikumsantal – det er alvorligt!

Måske er der nogle der vil nikke genkendende til følgende episode. Vi har produceret en forestilling for børn i alderen 6-11 år, beregnet for et publikumsantal på ca. 200 – hvilket er nøje præciseret i vort program. Forestillingen behandler problemer som f.eks. vold, kollektivitet, socialfølelse osv.

Vi spiller et antal prøveforestillinger, hvor de sidste ting afbalanceres – og så gør vi klar til vores første »rigtige« forestilling.

Mandag morgen kører vi lettere søvndrukne ud af København og stiller op i en teatersal i en af forstæderne. Præcis kl. 9.00 vandrer, hopper og sjosker 200 børnehaverbørn glade og forventningsfulde ind i salen. De er mellem 3 og 7 år – og nu vil de se teater.

Hvad gør man så?

Skal vi spille et stykke, der absolut ikke henvender sig til børn i denne aldersklasse og muligvis forskrækker dem ganske forfærdeligt – eller skal vi prompte sende alle hjem?

Ingen af delene er forsvarligt overfor børnene.

Det er ofte direkte upædagogisk og uansvarligt at lade børnene se et stykke, der ikke er beregnet for deres alderstrin. Stykkernes idémæssige opbygning bygger på flere års erfaringer og studier over, hvornår børn forstår en bestemt problemstilling og hvornår de f.eks. er motiverede for intellektuelle spørgsmål. Et stykke kan være bygget op over research i en bestemt aldersgruppe.

Er det O.K. at vise tre-års børn vold og slagsmål, hvis de ikke kan forstå løsningerne og udgangen af konflikterne?

På samme måde må vore angivelser af publikums-maximumantal også tages meget alvorligt. Når vi f.eks. kun spiller børnehavestykker for max. 50 børn, er det for at opnå den stærkest mulige kontakt, at kunne overskue/magte børnene, at kunne modtage og svare på reaktioner og tage hensyn til særligt vanskelige børn.

Når vi lader 200 skolebørn – stadigvæk i alderen 6-11 år – se den samme forestilling, er det udfra den betragtning, at skolebørn er vant til at færdes i flok, og under disse forestillinger »styrer« vi vores kontakt med børnene.

Vi tænker på at eksperimentere med publikumsantallene, fordi også de

større børn selvfølgelig har brug for den intime kontakt.

Dette er baggrunden for vore meget nøje angivelser af alderstrin og publikumsantal for vores forestillinger – og derfor skal og må disse overholdes.

Vi gør det af hensyn til børnene. For at præsentere relevante temaer og problemstillinger netop for deres alder – og for at opnå den størst mulige kontakt med dem. Det er frygtelig pinagtigt at sende 200 hoppende børn skuffede hjem.

Eva-Marie Møller
Comedievognen

Den forsømte aldersgruppe

Da børneteater nu er blevet et helt naturligt led af børnebibliotekernes arrangementvirksomhed, og har fungeret med stor succes en del år, viser det sig, at mangelen på teaterstykker for de 9-12 årige børn er meget stor.

Ved gennemgang af teatertilbudene finder man meget få stykker for denne gruppe børn. De tilbud der findes består for det første af dyre og lange gigantstykker og for det andet af største delen af disse debatstykker.

Børnebibliotekernes arrangementskonto kan højst bære et af disse stykker på et år, og hvis man gerne vil nå ud til så mange børn som muligt, er dette som en dråbe i havet.

Vi har behov for kortere og billigere teaterstykker på tre kvarter til én time af mere underholdende karakter.

Det er i forvejen en svær gruppe børn at finde passende arrangementer til, og hvis den, hver gang vi viser teater, bliver konfronteret med ret svære debatstykker, mister den lysten til at deltage i disse arrangementer.

Børnebibliotekerne vil meget gerne hjælpe med til at give børnene en mere naturlig og afslappet holdning overfor teateret, og vi føler, at der er et stort behov for det hos børnene.

Teatret skulle nødig stå som noget finkulturelt for denne gruppe børn, så lad os ikke skræmme dem bort ved at vise for indviklede og lange teaterstykker.

På Bibliotekarforeningens Faggruppe for Børnebibliotekarer's vegne

Charlotte Ibsen

Forbundskansler Willy Brandt:

Teater og politik

Det er sjældent, at fremtrædende danske politikere ytrer sig om teater. Endnu sjældnere, at de tager stilling til forholdet mellem politik og teater. Der kan derfor være grund til at hæfte sig ved en tale, som en af de største statsmænd i vor tid, Vest-Tysklands forbundskansler Willy Brandt holdt, da han i efteråret 72 indledte en diskussion på Düsseldorfer Schauspielhaus om »Theater als Politikum«.

*

Han begyndte med at understrege, at selv om titlen kunne lyde provokerende, så var den sand: teatret er et politisk middel. Opfordringen til at være indleder havde han fået, mens forberedelserne til olympiaden var i fuld gang, den olympiade, der skulle stå i udsoningens og munterhedens tegn. Det kom ikke til at gå som planlagt. Dramaet i München ændrede alt. Det fik en dimension, som vi ellers kun kender fra den antikke tragedie, »der som et spejl holder verdens forvildelse og irrationalitet op for os«. Og med dette som udgangspunkt slog Brandt fast:

»Politik og teater er for mig to sider af samme sag. De kan ikke skilles. Der er en frugtbar vekselvirkning mellem dem, for de er udtryk for den samme bestræbelse: at gøre mennesket bevidst om sig selv og sætte det i stand til at leve sammen med andre.

Vi, der arbejder i praktisk politik, kan let miste blikket for de undergrundsstrømninger, der i lige så høj grad som de såkaldte hårde kendsgerninger er med til at ændre verdens udseende. For alt det, der trænger sig på, kan vi let glemme det, der er vigtigt.

Det har vi teatret til at minde os om. Og det er umiddelbart bedre egnet til det end nogen anden kunstform«.

Willy Brandt talte derefter om sine personlige oplevelser. I sin tidlige ungdom var han blevet stimuleret af arbejderbevægelsens teater i Lübeck. Senere, da han emigrerede til Norge under anden verdenskrig, havde han set hvilken moralsk kraft, der kan udgå fra et teater. Han havde oplevet, hvad et nationalteater kan betyde for et lille folks frihedstrang. I samme forbindelse nævnte han Zürcher Schauspielhaus i Schweiz, der var blevet et åndeligt modstandscenter, hvor det bedre Tyskland levede videre. Mennesket hungrede også efter »åndeligt brød«, som Heinrich Heine sagde. Det havde han erfaret i de første efterkrigsår i Berlin, hvor folk trods sult og kulde søgte til de nystartede små kælderteatre for at få forklaring og ny tro.

»Siden da er der gået 25 år. Teatrets opgave har i princippet ikke ændret sig, men de forandringer, samfundet har undergået, er så store, at de ikke kan lade teatret urørt. Hvis teatret ikke søger nye former, og hvis det ikke gør sig sin samfundsmæssige funktion

klar, så kan det i løbet af kortere eller længere tid ende i isolation. — Det har kloge teaterfolk allerede erkendt«.

Han tolker debatten om det tyske teater som et forsøg på at føre det ud af dets egen, lille indhegnede kulturverden. Derved kommer noget vigtigt til udtryk, som han siger: »Teater og politik har noget fundamentalt til fælles: de har begge deres interesse rettet mod det menneskelige liv som helhed, mod dets bundethed af samfundets betingelser, mod menneskets ydre og indre selvmodsigelser«.

Han frakender ikke de andre kunstarter, at de kan have del i det, man kalder bevidstgørelsen — »og denne bevidstgørelse har altid politisk karakter, hvad enten dens indhold beskrives politisk eller ej« — men han sætter teatret højest. »Der er noget ekstra ved teatret. En kvalitet, der i sig selv gør det politisk. Det er selve det princip, det bygger på: dialogen. Først med dialogen bliver mennesket et *zoon politicon*, et politisk væsen. Med dialogen begynder dramaet.

Derved rører vi ved noget, der mere end noget andet gør teatrets kunst til politikens søster. Jeg tænker på konflikten. Den er en grundlæggende bestanddel, den er udgangspunktet, både i teater og politik. Teatret fremlægger konflikten for publikum, så de gør sig den bevidst. Ligegyldigt hvad det drejer sig om, er det en udpræget klarlæggelsesproces. Og jeg kan tilføje: den er demokratisk. I hvert fald er den ude på at få folk til at tænke og tale.

Den ansvarsbevidste politikers første opgave er at løse konflikter, så de ikke vokser til katastrofer. Jeg tænker naturligvis først og fremmest på krige. Men jeg tænker også på de sociale konflikter, der hænger sammen med den teknologiske udvikling. Også her har teatret en opgave og kan yde et bidrag til bevidstgørelsen om disse konflikters natur.

Ingen ansvarsbevidst og fremsynet politiker kan undvære, at offentligheden får indsigt i de samfundsmæssige modsætninger, der stadig fører til større eller mindre konflikter. I dag mindre end nogen sinde. Det sker allerede på mange måder. Det er en proces, der er i gang i aviser og bøger, radio og fjernsyn. Men teatret har en fordel, der på en ganske særlig måde gør det til et politisk middel:

Teatret henvender sig ikke til den enkelte i hans isolation. Det henvender sig til et publikum, hvor hver enkelt selv har besluttet at deltage, og det er således en social foreteelse«.

Brandt er hermed inde på det omstridte spørgsmål om, hvordan en forestilling virker på publikum, og han støtter sig her til et citat af Brecht: »Den herskende æstetiske opfattelse forlanger, at et kunstværk ud over sin umiddelbare virkning også skal slå bro over de forskelle af samfundsmæssig art, der adskiller menneskene. En sådan virkning opnås den dag i dag af de skuespil, der bygger på den aristoteliske dramatik, selv om klasseforskellene bliver mere og mere iøjnefaldende«.

Brandt fortsætter med et citat, der viser, at Brecht ville noget andet med sin egen ikke-aristoteliske dramatik. Han ville ikke vise et samfund, der fungerede på trods af modsætningsforholdene. Han ville spalte sit publikum.

Som alle politikere er Brandt betænkelig ved absolutter. Han erkender, at Brecht er omstridt, men citatet fører dog frem til det vigtige spørgsmål, om hvilket repertoire der bør spilles. Hertil svarer Brandt:

»Alle stykker af betydning, der har vendt sig kritisk mod deres egen tid, har vist sig at kunne bruges af senere tider. De har bestandig fået ny øjebliksværdi. Og det har de paradoksalt nok ikke fået, fordi de udtrykte noget

almengyldigt. Tværtimod. Det skyldes, at de har behandlet et konkret materiale i en konkret situation, som hver tid så har uddraget sin almene erfaring af. For først i det konkrete kan den specielle sammenhæng erkendes. Også så denne kendsgerning forbinder teatrets væsen med det politiske«.

Heri ligger jo en utvetydig opfordring til at lægge vægt på det samfundskritiske teater. Brandt peger i den sammenhæng på de mange nytolkninger af klassikerne, som har været spillet i Tyskland i de senere år, og han hæfter sig ved, at så mange af de yngre dramatikere igen vender sig til naturalismen.

»Jeg strejfer dette stilspørgsmål, fordi den sceniske naturalismes blomstringstid i Tyskland som bekendt falder sammen med en epoke, hvor der skjult under industrialismens fremmarch fandtes stærke sociale spændinger.

Men nu, mine damer og herrer, vil De formodentlig gerne vide, hvad forbundskansleren og formanden for det tyske socialdemokrati har at sige om det tyske teater, om dets institutioner og dets struktur«.

Denne sidste del af talen er knap så interessant. Udformningen af tysk kulturpolitik adskiller sig i praksis ikke så forfærdelig meget fra dansk, og den mere officielle sprogbrug, som Brandt her slår over i, er velkendt. Han citerer UNESCO-konferencens slagord om »demokratisering af kulturen« og taler endda også om, at behovet for kultur vil stige, når fritiden øges.

»Samfundet fordrer mere end nogen sinde af den enkelte borger. Mere end nogen sinde kræves der fantasi, skabende kraft og selvstændigt initiativ. Dertil hører« — og her bliver tonefaldet næsten grinagtigt alfaderligt — »at borgeren forstår at udnytte sin voksende fritid på en meningsfuld måde«.

Men meningen er klar nok. Teatret skal bevares. Samfundet må betale, hvad det koster.

»Dog kan vi ikke være tilfredse med den nuværende teaterstruktur. Mange slags reformer bliver nødvendige. Jeg kunne for eksempel forestille mig, at teatret arbejdede mere bevidst og konsekvent ikke kun for børn og unge, men også med, i samarbejde med pædagoger og psykologer.

Eller for at nævne et andet eksempel: Folk er i vore dage mindre parat til at tage den lange vej til byen efter fyraften. Det lider andre centralt beliggende institutioner også under. Altså må teatret komme til menneskene. Teatret må tænke om«.

Brandt kom ind på flere andre ting, som vi også kender fra vores debat, og sluttede med at understrege, at man efter hans mening mere end før skulle være opmærksom på, at teatret ved siden af sin kunstneriske opgave også havde en samfundsmæssig.

»Derved være ikke sagt, at teatret ikke skal være underholdende. På det punkt holder jeg med dem, der ikke tæller morskaben mellem de syv dødsyndere. I politik er det jo heller ikke kun dramaer, der udspilles.

Og efter at jeg nu har talt så meget om lighederne mellem politik og teater, vil jeg slutte med at pege på en væsentlig forskel: Realistisk politik — og det er kun den, der tjener menneskene — må ganske vist udspringe af de grundlæggende værdier, men den bliver dog aldrig andet end det muliges kunst. Den slags lænker er teatret ikke bundet af. Det kan tænke det umulige til ende og fremstille det. På det punkt må politikerne misunde teatrets folk«.

Kaj Himmelstrup

Willy Brandts tale er gengivet i sin helhed i det tyske teatertidsskrift *THEATER HEUTE* for oktober 1972.

Banden

Spillehuset
Vesterfælledvej 7 o.g.
1760 København V.
Telefon: (01) 21 61 70

Vi har endnu mulighed for at spille nogle få forestillinger i foråret 1973 i følgende perioder:

9.-13. april i Fyns Amt (alle forestillinger)
14.-17. maj på Bornholm (alle forestillinger)
21.-30. maj i Nordjylland (Slå mig ikke)

Filuren

Bodil Lindorffs Børneteater
Vestergade 3
8000 Århus C
Telefon: (06) 12 56 23

ORLA FRØ-SNAPPER
af Ole Lund Kirkegaard
Iscenesættelse: Bodil Lindorff
Scenografi: Ole Lund Kirkegaard

Efter sidste sædons store succes med *Albert* har den herlige børnebogsforfatter selv sammen med Mogens Ahrenkiel dramatiseret sin *Orla* til Filuren. Der medvirker seks voksne skuespillere samt elever fra børneteater-skolen i de utallige roller som smeden, kanonkongen, tryllekunstneren, fru Olsen og hendes hovedpine – og et par spøjse bøller ikke at forglemme.

Forestillingen vil gøre lykke hos børn fra 6 til 80 år.
Pris: Voksne 7 kr., børn 5 kr.
Eventuelle turnéforestillinger efter nærmere aftale. Pris: ca. 1500 kr. + transport.

NÅR JEG SPILLER MED MUSKLERNE
et klasseværelsespil for 10-14 årige
af Sten Elvstrøm og Leif Nilsson

De to medvirkende – Søren Spanning og Christian Lange – blander sig med eleverne ved timens begyndelse. Den ene som Lasse – etableret fyr i klassen – den anden som Ivar – en ny elev, som kommer i klassen for første gang. Stykket handler om spændingerne mellem de to. Efter forestillingen – der varer en halv time – diskuterer man, hvad man ville eller kunne have gjort – Skal man hævn sig? Hvad skal man gøre for at undgå situationer, som den foreliggende?

Maximale antal tilskuere: 50
Pris: I Jylland kr. 400

I forrige nummer af Børneteateravisen (nr. 2) omtales Filurens øvrige repertoire i foråret 1973. Det drejer sig om følgende forestillinger:

JORDEN RUNDT I 46½ MINUT
et dukkespil for de 3 -6 årige

AVRA FOR LAVRA
et dukkespil for de 3 -6 årige

BALLADEN OM KRING MIKKELSBORG
Et dyrespil – især for de 7-12 årige

ALFREDO, BOBO OG MIG
et klovnespil for de 7-12 årige

PØLSE MED BRØD
en musical for 13 -15 årige
af Jesper Jensen og Erik Moseholm

Paraplyteatret

Ray Nusselein
Rådhusstræde 6 C, 2.
1466 København K.
Telefon: (01) 13 39 40

PARAPLYTEATER NR. 1
Den første forestilling har fået et nummer, nemlig *Paraplyteater nr. 1*. Den viser sig stadigvæk at være aktuel og bliver foreløbig på plakaten – for senere at blive suppleret med *Paraplyteater nr. 2*.

PARAPLYTEATER NR. 3
(tidligere arbejdstitel: Para-teater-ply). En forestilling med lutter paraplyer – store eller små – der illustrerer situationer, som børn selv kan opleve dem. I nogle af situationerne spiller børnene selv med og betjener paraplyerne. Nogle af de emner, der kan spilles er: forelskelse – fødsel – at være alene – aggressioner – fantasivenner – forurening. Alt efter publikum og atmosfære. Forestillingen kræver et spilleareal på ca. 2 x 3 meter og mørklægning, da der er en del nødvendige lys- og farveeffekter.
Maximale antal tilskuere: 60 – i alderen op til 2. skoleår.

Paraplyteater nr. 3 efterfølges nok af *Paraplyteater nr. 4*, og næste sæson bliver forhåbentlig også *Para-solen* færdigproduceret.

Desværre er resten af foråret 1973 så godt som udsolgt. Der er endnu nogle få ledige dage i maj.

Prisen pr. forestilling er kr. 250 – dertil kommer desværre transportudgifter med ca. 60 øre pr. km. – alt afhængig af indpasning i turnéplanen. Paraplyteatret får ingen offentlige tilskud, og al transport må foregå med lejede biler. Derfor.

Til alle forestillinger er voksne meget velkomne – primært de voksne, der følger barnet, fordi en del af materialet i forestillingen kan følges op mellem voksne og børn. Desuden burde mange voksne opleve børn i denne samtale/teatersituation.

Jytte Abildstrøms teater

Strandhøjsvej 25 A
2920 Charlottenlund
Telefon: (01-66) OR 88 54

DET LILLE GYS

Den 5. marts har vi premiere på forårets forestilling *Det lille gys*. Det er tre små stykker, hvor gys af forskellige grader og variationer bliver kædet ind i henholdsvis dukkespil og menneskekomedie.

Forestillingen er beregnet for de 10-14 årige.

Mørklægning er nødvendig for at få den rette gyselige stemning.

På utallige opfordringer og med direktørens 7½ års jubilæum som ydre anledning genoptager vi fra vort klassiske repertoire:

KARIUS OG BAKTUS & DET MAGISKE TÅRN

Først den efterhånden så velkendte historie om, hvad der sker med hvide og blanke tænder, når de ikke bliver plejet efter måltiderne, og vi følger udviklingen fra de dejlige wienerbasser til tandlægestolen.

Dernæst skal vi opleve vore venner Hans og Drillepind i en historie, som udvikler sig til et livligt eventyr med en fortryllet papegøje og et magisk tårn. Der medvirker fire dukkeførere, og hele forestillingen varer ca. 45 minutter.

Opstillingen af teatret kræver 3 meter til loftet, 5 m. i dybden og 6 m. i bredden. Lokalet må kunne mørklægges.

Aldersklasse: 3 -10 år. Maximale antal tilskuere: 125

Forestillingens pris: kr. 690 incl. moms

FASTE TEATRE

Det lille teater

Lavendelstræde 7
1462 København K
Telefon: (01) 12 12 29

PING PONG PRINS PANDEKAGE ER EN LANDEPLAGE

En komedie med dukker og skuespillere, som handler om en prins, der altid spiser pandekager og derved tyranniserer et helt lands befolkning, idet han forlanger af dem, at de skal puke, men en skønne dag gør de oprør mod landeplagen, og det hele ender med, at prinsen hellere vil være gartner, og landet fremtidigt skal styres af folket. Forestillingen er lavet af: Birgitte Livbjerg, Knud Holst, Mette Benthien, Christian Clausen, Lasse Lunderskov, Susanne Arnt Andersen, Bjørn Uglebjerg, Sten Claesson, Niels Harrit, Søren Danielsen og Egon Stoldt.

Aldersklasse: ca. 4-9 år
Varighed: ca. 50 minutter
Billetpris: 7 kr. pr. billet, 500 kr. for hele salen (80 pladser)

Team teatret

Jyllandsgade
7400 Herning
Telefon: (07) 12 56 90

GRÆNSEN

Et japansk Kabuki-spil.
Den polske mimekunstner Aleksander Jochwed, der har iscenesat forestillingen siger: De tre personer i stykket symboliserer for mig de tre begreber *det gode, det onde og mennesket*. Stykket viser en frygtelig leg, hvori mennesket kun er et barn i hænderne på to mægtige kræfter. Modsætningsforholdet mellem det gode og det onde, som egentlig bare eksisterer på overfladen forsvinder. De to kræfter bliver til en enhed. Den enhed som regerer og manipulerer med os.

Det gode og det onde forener sig mod mennesket: hans liv bliver en kamp for frihed, en frihed, som i grunden ikke er andet end et fængsel. Vi har så mange gange set, at man i godhedens navn udøver det onde, og det hænder også, at man bringer det gode frem ved at handle ondt. Der eksisterer ikke en bestemt grænse, og den eksakte forskel er ofte tvivlsom.

Hvor ligger den egentlige årsag til den situation, vi forsøger at vise i vort drama? Jeg synes, at den findes i hvert enkelt menneske. Det er netop ham, som former det gode og det onde. Altså mennesket er det gode og det onde. Disse begreber eksisterer kun i hans subjektive forståelse af verden, i hans tendens til at indføre kunstige, falske kategorier, delinger, regler, systemer. Kræfter skabt af os vender sig imod os. Det gode og det onde – vore handlinger – kæmper ikke mod hinanden, de bekæmper begge mennesket. Varighed: ca. 50 min.

Aldersklasse: Fra 8. klasse og opefter.
Maximale antal tilskuere: 120
Pris: Kr. 690 incl. moms

Zangenbergs trup

Jørgen Jørgensen
Dragebakken 268
5250 Fruens Bøge
Telefon: (09) 17 11 74

GIMPE & GUMPE

En skæg troldekomedie for de 5 til 11 årige. Det er med Jan Zangenberg som skovtrolden Gimpe og William Kisum som bytrolden Gumpe. Jørgen Jørgensen er en venlig trylleheks.

Til forestillingen er komponeret musik af Niels Viggo Bentzon.

Gimpe & Gumpe spilles hele forårssæsonen. Der er foreløbig solgt over 120 opførelser, men vi har endnu nogle få ledige dage.

(Se også den udførlige omtale af forestillingen i Samarbejdsudvalgets repertoirebrochure *Børne- & Ungdomsteater 1972/73*).

Svalegangen

Rosensgade 11
8000 Århus C
Telefon: (06) 12 13 15

UMULIGT!

af hans Bendrik & Jan Bergquist
Iscenesættelse: Frederik Dessau
Scenografi: Arild Hoelstad
Sange & musik: Finn & Ivar Hesselager
Medvirkende: Claus Bigom, Per Schelde & Sascha World

En forrygende morsom teaterleg om et alvorligt emne: Skal vi selv styre udviklingen – eller skal udviklingen styre os? Forestillingen stiller en række væsentlige spørgsmål, som vi må tage stilling til NU, hvis vi vil overleve. Skal jorden gå under på grund af atomkrig eller overbefolkning, eller skal vi simpelt hen kvæles i skidt? *Umuligt!* lægger vægt på det enkelte menneskes ret – og pligt – til at være med til at bestemme udviklingen.

Men forestillingen er mere end en teateroplevelse: vi håber, den vil virke debatskabende og oplysende. Vi har derfor i forbindelse med forestillingen lavet et *undervisningsmateriale* til brug for de skoler og institutioner, der har lyst til at arbejde mere med stoffet.

Forestillingen kan spilles i en gymnastiksal eller lignende.

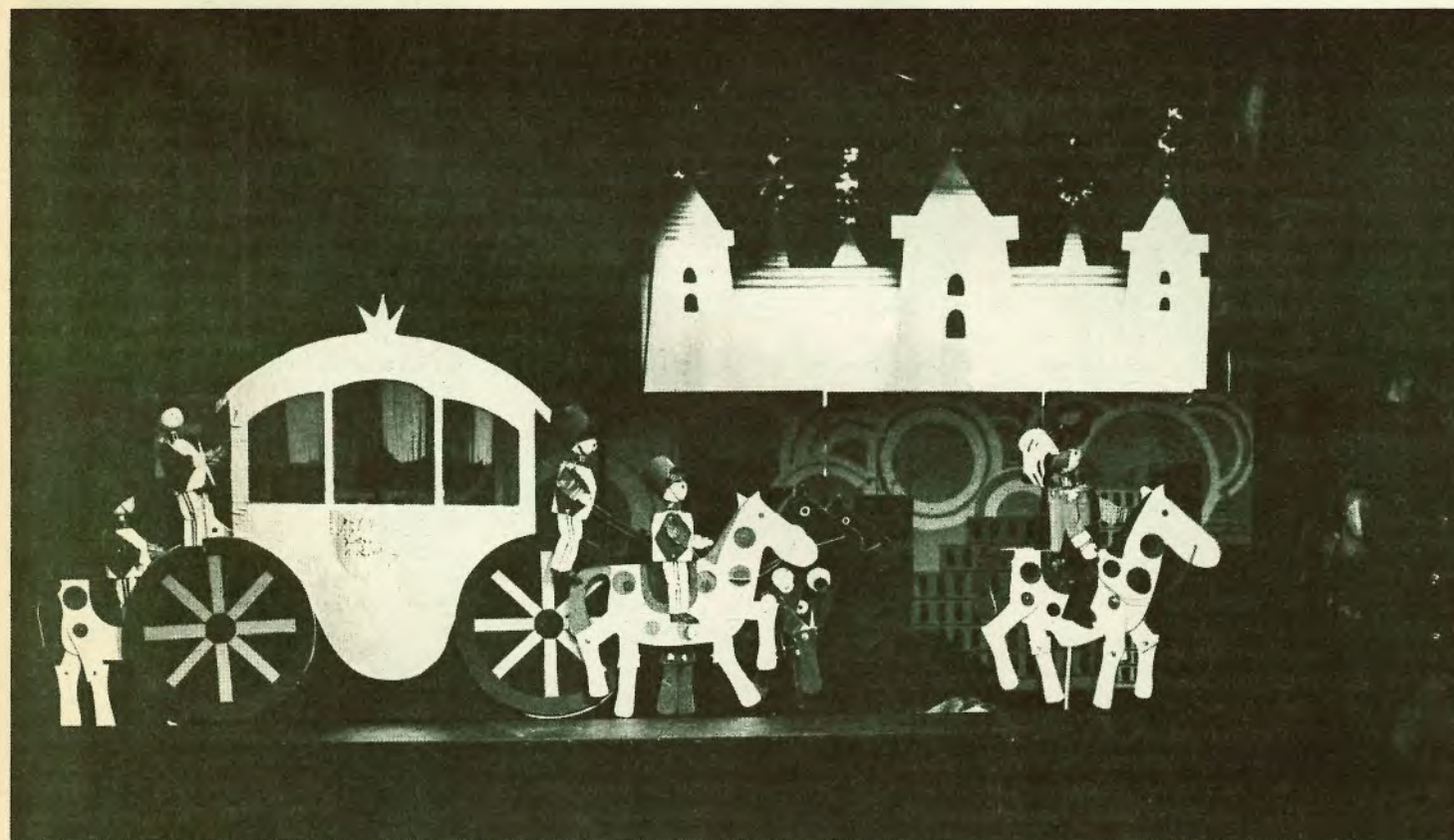
Varighed: ca. 50 minutter + evt. diskussion.

Aldersklasse: ca. 14-15 år og opefter.

Maximale tilskuerantal: 200

Forestillingens pris: kr. 920 incl. moms.

Turnéperiode: 20/2-17/3 om dagen.
19/3 -ca. 1/4 også mulighed for aftenforestillinger.

Hvorfor i skolen?

Når skolevæsenet i Århus har indledt et samarbejde med det eksperimentelle teater »Svalegangen« og med børneteateret »Filuren« er det i erkendelse af, at vor pligt til at konfrontere vore elever med de forskellige kunstarter er ret så alvorlig, efterhånden som teknologien erobrer sig en større og større plads i samfundet.

Det kommer klart til udtryk i skolens hverdag, at de musiske fag: sang, musik, rytmik, formning, dramatisering o.s.v. er med til at skabe en åbenhed, der er nødvendig, for at mennesket kan opleve, undre sig og udtrykke sig.

Der er mennesker, der vokser op uden at have noget forhold til musik, malerkunst og teater, og selv om det vel ikke er skolens direkte mål at opdrage sine elever til at være teaterpublikum eller musiktilhørere, mener jeg, at skolen bør præsentere eleverne for disse kunstarter, så de får en chance for at opleve den rigdom, der kan ligge heri. Om eleverne vil gribe chancen er op til dem selv, men skolen kan være med til at åbne elevernes øjne for den værdi, der ligger i det ikke »nyttebestemte«, men det oplevende. På samme måde har skolen det vel også med andre fag, man kan og skal ikke gøre eleverne til litterater eller historikere, men man kan vække en interesse, som nogle elever selv vil bygge videre på.

Jeg føler mig overbevist om, at mange mennesker netop har fået en slags ny start ved deres første møde med teatret, hvor de måske har følt, at menneskeforståelsens spejl er blevet holdt op for dem.

Igennem Jydsk skolescene har elever i Århus tidligere modtaget teatrets tilbud, og det mener jeg fortsat man skal benytte sig af, men man skal ikke nøjes med dette. Man skal møde alle former for teater. Jeg synes ikke, man skal snyde elever for den oplevelse, der kan ligge i at overvære en god forestilling på et af de »etablerede« teatre. Jeg har i hvert tilfælde selv haft teateroplevelser, jeg nødigt ville have været foruden.

Til gengæld skal man være opmærksom på, at i dag er teatret – ligesom alt andet i tilværelsen – mangleartet. Eksperimenterende teater, gruppe-

teater, opsøgende teater, debatterende teater, politisk teater, børneteater m.m. er dukket op. Såvel Det kgl. Teater som provinsteatrene har deres kælderscener, hvor nye udtryksformer engagerer et stort og aktivt publikum.

Denne form for teater ønsker vi også, at vore elever skal stifte bekendtskab med på den måde, at teateret kommer ud på skolen og spiller i et klasseværelse, en gymnastiksal eller i en aula, alt efter stykkets opbygning og formål, gerne med en diskussion bagefter.

Jeg mener selv, at de diskussioner, jeg har overværet efter en forestilling på en skole har været mere givende end diskussioner, der er foregået i teatret, hvor eleverne ikke føler sig så meget på hjemmebane.

Vi er i den heldige situation, at vi har mødt forståelse hos de bevilgende myndigheder, således at vi på skolevæsenets budget har en post, der hedder kulturelle arrangementer, hvoraf vi er i stand til at betale udgifterne ved teaterbesøg på skoler. Nu er der 55 skoler i Århus, og da vi på initiativ af Svalegangens leder, Waage Sandø Petersen startede i 1971 var der ikke afsat penge til, at alle skoler kunne få en forestilling, hvorfor den ene halvdel af skolerne blev tilbudt en forestilling, og året efter den anden. Vi regner med, at i 1973 vil budgettet kunne bære, at samtlige skoler kan tilbydes et teaterbesøg.

Rent praktisk sker der det, at »Svalegangen« og »Filuren« fremlægger deres årsrepertoire for skolevæsenet, og i fællesskab udvælger vi de forestillinger, vi mener vil have skolernes interesse. I praksis er det sådan, at »Svalegangens« repertoire egner sig til de større elever, og »Filurens« til de mindre.

Derefter sendes repertoireplanen til skolerne, der så selv bestemmer, hvilke forestillinger, de vil have, og efter skolernes udsagn fungerer dette udmærket.

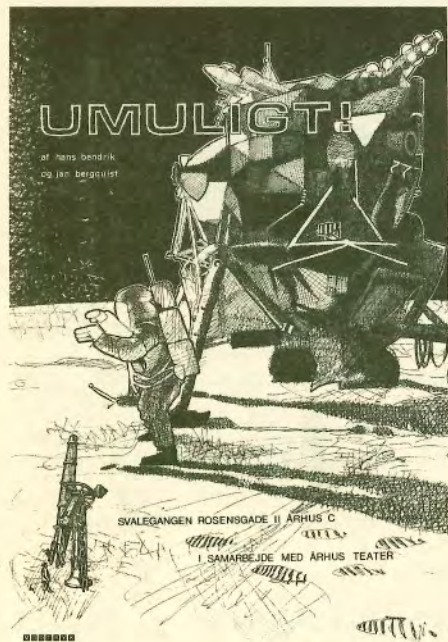
Retfærdigvis må jeg tilføje, at på denne måde har vi ikke mulighed for via kommunale penge at indkøbe forestillinger fra andre teatergrupper, det må så blive en sag mellem den enkelte skole og de teatre, der tilbyder forestillinger. Til gengæld mener vi, at vi med vores ordning er med til at udvikle teatret på lokalt plan.

Vi censurerer ikke tilbudene, men vi må selvfølgelig stille det krav, at de forestillinger, vi køber, skal være gode – for det er teater, vi vil præsentere børnene for – ikke dilleltanteri, og heller ikke kun et oplæg til en diskussion. Vi må forlange en virkelig gennemført forestilling, der i sin udførelse skal være professionel, ellers kan vi nøjes med vore egne skolekomedier.

De forestillinger, jeg har set, har alle været af en kvalitet, vi har været glade for, og som skolerne har udtrykt tilfredshed med.

Det er skolevæsenets håb, at ordningen kan fortsætte, og at skolen ved at benytte sig af tilbudene er med til at åbne elevernes øjne for noget af den brogede mangfoldighed, vores tilværelse består af.

Hans Holger Rosendal
Viceskoleledende,
Århus

Ray Nusselein: Dukketeater er et middel

Samtale med Henrik Lundgren

»Et teater, som sammenfattede alle de andre grupperes bestræbelser ved at være på en gang poetisk og politisk, enkelt og universelt, kærligt, åbent og i stadig kontakt med sit publikum«, skrev Informations teaterkritiker Henrik Lundgren om Paraplyteatret ved børneteaterfestivalen i Nykøbing F. *Børneteateravisen* bad ham tale med manden bag paraplyen, og her er resultatet af deres samtale:

Ray Nusselein – manden bag Paraplyteatret – må være øjeblikkets flittigste teaterarbejder herhjemme. Mere end 500 forestillinger spiller han om året, fordelt over turneer i Danmark og Sverige med afstikkere til Tyskland og Holland (hvor han er født) – alle steder naturligvis betjenende sig af de indfødtes mål.

Samtidig holder han foredrag for pædagoger og forældre, indspiller instruktionsfilm (*Spil med ting*) og udarbejder håndbøger om dukketeater. Han er fast gæst i Legoland, har forestået sommerens H.C. Andersen-festspil i Odense (*Den grimme ælling* som kæmpe paraply-teater), er konsulent for forskellige biblioteker og har samtidig – i dette forår – fået tid til at indrette sit eget dukketeater i et baghus i Rådhusstræde, hvor han glæder sig over for første gang at have værksted, prøvelokaler og kontor samlet på et sted. For Ray Nusselein syr selv, svejser selv, skriver sine tekster og bygger sine dukker alene – han er eneste medvirkende i forestillingerne, som han selv producerer og instruerer, fører regnskab for og administrerer. Han er simpelt hen et helt teater i sig selv, et multimirakel af energi og hittepåsomhed, der kunne fylde adskillige særnumre af *Børneteateravisen*, hvis det skulle være –

Mest forunderligt: Sine mange formål til trods virker han i samvær og optræden uendelig stilfærdig, nærmest en lille smule genert. Hans tale er blid og indtrængende, hvad der dog på ingen måde skal stikke en blå i øjnene om meningene nedenunder: De hviler på et fast fundament af viden om børns adfærdsvaner og oplevelser (Ray Nusselein er ikke for ingenting uddannet sygeplejer, formningslærer og børnehaveseminarist). Det umiddelbare indtryk, når han taler om sit teater er udpræget kompromisløst – omend han selv er mere tilbøjelig til at benytte betegnelsen »stivnakket«!

Paraplyteatret er et umiddelbart udtryk for hans ærlighed i arbejdet. I dette spil med dukker, som har bevaret deres »tingslighed«, samtidig med at deres tilværelse har antaget dybere dimension, har ingen rutine fået lov at snige sig ind. Her oplever en handske med krøller universelle fænomener om begrebet tolerance, mens en opvaskeflaske sammenfatter teatrets centrale kontaktproblem – alt sammen i samvirke med de tilstedeværende børn, som former ny virkelighed af de forhåndenværende muligheder ved deres umiddelbare indgriben, fysisk og verbalt. Det at være tilskuer er i denne

sammenhæng ensbetydende med at være medskaber. Teatret har endegyldigt frasagt sig opdragerens og autoritetens rolle for i stedet at virke som et tilbud om åbenhed og ømhed, om fællesskab og kontakt.

Leg og aggressioner

»Børn er i den situation, at de døgnnet rundt er omgivet af folk, som er større end dem selv, og som de skal se op til og rette sig efter. Jeg kan huske det fra min egen barndom. En voksen var en autoritet, som både krævede og fortjente respekt. Hvis der kom en mand og sagde til min far, at jeg havde smadret en rude i hans hus med en fodbold, så var det ligegyldigt, hvad jeg sagde – om jeg havde været ude at svømme eller noget ganske andet. Manden havde ret, simpelt hen fordi han var voksen.

Derfor er det afgørende for mig i de forestillinger, jeg laver, at gøre et eller andet undervejs, som slår min autoritet itu. I Paraplyteatret »glemmer« jeg en klemme i starten og kan ikke »finde ud af« at anbringe teatret i den rigtige højde. Det betyder, at tilskuerne føler, at de ved mere end ham manden deroppe, og det tror jeg er vigtigt, fordi børn til daglig er så autoritetsomgivne, at de meget hurtigt bliver aggressive. Når man stiller sig op og siger: »Nu skal I bare se, hvad jeg skal lave for jer« – så opstår der uvægerlig en modreaktion.

I virkeligheden kan man slet ikke lave teater, hvis man ikke har en præmis, der siger: Teater, det er noget, vi leger«. På alle hovedsprog har man et og samme udtryk for de skandinaviske ord: »spil« og »leg«: »you play theatre«, »man spielt Theater« osv. Jeg synes, det er det mest principielle i situationen overhovedet, at man accepterer teater som en leg. Det er en art *gentleman's agreement*. Skuespilleren vil gerne have, at børnene accepterer, at han spiller f.eks. skurken. Begynder børnene at tro, at han er skurken, bliver de aggressive.

Omvendt kan det ikke nytte, at skuespilleren klæber til den »virkelighed«, som han eller hans manuskript på forhånd har fastlagt. Jeg kan huske i Stockholm, hvor jeg så Peter Plys, scenen hvor æslet har tabt halen. Så siger Jacob til børnene: »Æslet har tabt halen. Vil I hjælpe mig med at lede?« – og alle børnene leder under stolene. Imens bliver der kørt et træ ind på scenen med uglens hus, og så råber alle børnene: »Halen er derovre!« Men det står ikke i Jacobs manuskript. Der står, at børnene skal lede endnu mere, og når de har ledt igen, skal han sige: »Der bor uglen. Uglen er så klog«. Så spørger han uglen, om den har set æslets hale, hvortil uglen naturligvis svarer nej og lukker døren. Så endelig får han øje på klokkestrengen og siger: »Der er den jo!« – På det tidspunkt har børnene siddet og råbt i en halv time og er helt røde i hovederne af ophidselse – og de voksne har tyset på dem

– hvem ved, de siger måske bagefter: »Det havde været en skøn forestilling, hvis børnene ikke havde siddet og råbt så meget«, eller noget tilsvarende helt hen i vejret.

Ikke fordi der er noget galt i, at børn bliver aggressive. De skal bare kunne bruge det til noget. Det er også derfor, jeg plejer at fortælle børnene, inden handsken med de fire krøller kommer frem i Paraplyteatret, at der ikke er nogen, der kan lide den, og derfor ved den ikke rigtig, om den tør komme frem. Så vil børnene i reglen sige, at de gerne vil se den. Hvis jeg ikke forbereder dem, bliver de måske aggressive og siger: »Skrub af med dig, din grimme bavian!« – hvorefter de sidder tilbage med denne underlige flade fornemmelse, at de i grunden gerne ville have set dukken. Der er man ligesom nødt til at hjælpe dem lidt på vej –

Paraplyen og gadeteatret

»I den forbindelse er det afgørende vigtigt at have den rigtige størrelse teater. I *Peter, Pernille og edderkoppen* var det næsten to meter højt og præsenterede tilskuerne for en stor sort flade. Jeg har en fornemmelse af, at det lammede dem noget. Derfor er Paraplyteatret ganske lille. Så har tilskuerne chance for at vise noget og komme med indvendinger.

Det, jeg gerne ville lave, var et teater, som man kunne gå med på gaden som et tilbud til folk – ligesom i min barndom, hvor der en gang om ugen kom en mand gennem gaden, som man kunne give gamle klude, og så fik man en ballon i stedet. Jeg tegnede og tegnede og slog til sidst ned på en art paraply, som jeg tænkte at ville holde foran mig. Men da jeg så havde den stående på et stativ med nogle snore på, kunne jeg pludselig se, at dér var noget af det rigtige. – I virkeligheden er det samme princip som i det gamle japanske teater: Et stillads, man står indeni og holder dukkerne op igennem.

På torvet i Arnhem, hvor jeg boede, kunne man se sådanne teatre i brug på dronningens fødselsdag. Det plejede at være to gamle marskandisere, der stillede sig op med hver deres flaske genever i inderlommen. De begyndte kl. 9 om morgenen og spillede det samme lille ti-minutters stykke om Jan Klaassen (Mester Jakel) uafbrudt til kl. 7-8 om aftenen. Og teksten blev morsommere og morsommere, jo mere de drak. Men til sidst begyndte vi børn naturligvis at kede os, og så løb vi om bag teatret. Når spilleren så spurgte: »Ved I, hvad jeg nu siger til min kone?«, så sparkede vi ham bagi, så svaret kom til at lyde: »I forbandede møgunger, nu skal jeg give jer ...«

Jeg har selv haft sådan et teater, som kunne ligge sammenklappet på en påhængsvogn bag min cykel. Så kørte jeg ud til børnefødselsdage og optrådte. Faktisk har jeg spillet dukke-

(fortsættes på bagsiden)

RAY NUSSELEIN

(fortsat fra side 15)

teater fra jeg var 7-8 år, og jeg fortsatte med det hele vejen op gennem min skoletid, indtil jeg gik ud af det, der svarer til 1. G. Derefter kom jeg på et hjem for åndssvage børn, hvor jeg fik en uddannelse som sygeplejer med alt, hvad dertil hører – psykologi, psykiatri osv. Jeg lærte endog at give injektioner!

I 65 var jeg kørt fast i jobbet – mulighederne var enormt begrænsede – og så skrev jeg til Danmark og spurgte, hvordan åndssvageforsorgen var organiseret heroppe. Der fulgte en invitation fra Statens åndssvageforsorg med et 8 måneders stipendium, og da det var udløbet tog jeg til Sverige, stadig i forbindelse med åndssvageforsorgen. Her genoptog jeg arbejdet med børneteater. Da jeg så i 68 kom tilbage til Danmark for at gå på børnehavese-minarium, mødte jeg Benny E. Andersen, som spurgte, om jeg ville være med i Comedievognen. Jeg lavede så *Felix*, som jeg selv producerede og financerede. Den spillede jeg for dem – 200 gange.

Efter at have været i praktik fra seminariet – hvor jeg ikke havde kontakt med Comedievognen – ville jeg gerne prøve at køre videre for egen regning. Det kostede et farligt mas med fremmedpolitiet, inden det ordnede sig, for de ville naturligvis ikke tro, jeg kunne være arbejdsgiver for mig selv. Siden har jeg spillet mine egne forestillinger: *Felix*, *Det gulternede dyppedyr*, *Peter*, *Pernille og edderkoppen*, *Den store dukkefest*, *Paraplyteatret* og som den sidste *Para-teater-plyen*, som jeg har turneret med i Sverige og nu overfører til Danmark.

Fjernsyn og fremtidsplaner

Para-teater-plyen handler om to store paraplyer, der får en lille parasol. Den er naturligvis nøgen – det vil sige, den mangler et betrækk. Det skulle være et godt udgangspunkt for at snakke med børnene om drenge og piger og kønsroller. En anden ting, jeg gerne vil lave, er et spil om drømme, som kommer til at hedde *Para-solen*. Men det er et problem for mig at få tid. Hvis jeg skal lave en ny forestilling, er jeg nødt til at sidde 1½ til 2 måneder bare og lege med tingene og få ideer, inden jeg tager ud til børnehaver og prøver de enkelte sekvenser igennem. Processen betyder enormt for mig. Jeg ville ikke på forhånd være i stand til at sige, hvad jeg havde brug for. Jeg må selv lave det hele for at få ideerne undervejs. Men så kan man ikke samtidig spille 500 forestillinger om året.

Derfor har jeg også besluttet, at i næste sæson vil jeg ikke op på mere end 300 forestillinger. Mit samlede budget, som jeg har skrabt til det yderste, ligger på 140.000 kr. for en sådan række forestillinger. Heraf spiller opførelserne 80.000 hjem. Resten må dækkes af tilskud – det vil sige, at jeg søger om 20.000 i Sverige, hvor jeg har en tredjedel af mine forestillinger. De øvrige 40.000 søger jeg herhjemme, og hvis jeg kun får halvdelen, så må jeg nøjes med at spille 100 forestillinger her og tage til Tyskland med de sidste 100. Sproget er intet problem, og jeg vil ikke slide mig op med et overtal af forestillinger herhjemme. Resultatet af det er i øjeblikket en indtægt på 1700 kr. om måneden!

Naturligvis kunne jeg forsøge at lave mere kommercielle ting – f.eks. kunne jeg benytte mig af fjernsynet – men jeg har ikke megen lyst dertil. Jeg var med i den lille Tema-udsendelse om børn

og teater, og det havde kedelige bivirkninger. Ugen efter, da jeg spillede i provinsen, var der pludselig ti gange så mange voksne, som der plejer at være. Og børnehavefolkene, som plejer at være fantastisk søde at snakke med, var pludselig helt stive og mærkelige. Jeg tror, jeg skal holde mig fra fjernsyn – det har denne mærkelige autoritet over for børn: Når de siger det i TV, så er det nok rigtigt ...

I virkeligheden er det, jeg gør, jo ikke andet end at kommunikere med børnene, og til den ende har jeg nogle remedier. Dukketeater er et middel, ikke et mål i sig selv – det er noget, børnene og jeg laver sammen. Naturligvis kan det give anledning til kriser, når de finder ud af, at jeg er solidarisk med dem: Så sker det undertiden, at de åbner op for nogle kanaler og begynder at fortælle, at hjemme har de en kat, og den kradser på sofaen, og det kan deres mor ikke lide, og hvad jeg synes om det? Helt konsekvent er det jo netop det, jeg er ude på, så i reglen forsøger jeg at gå ind på det – men undertiden er det næsten håbløst, fordi der sidder 50 børn rundt om, som ikke deler interessen.

Heldigvis har jeg dem så enkeltvis, når de går ud og kæler med hunden, og det betyder enormt. Børn er fysiske, de må have lov at røre ved ting. Herregud, hvis der er en dame, jeg er meget forelsket i, så kan jeg da heller ikke sidde i stue med hende en time ad gangen uden at røre ved hende – det ville da være tortur! Det samme sker for børn, de bliver helt vilde med en

dukke, de identificerer sig med den – så må de også røre ved den. Det forløser simpelt hen så fantastisk.

Der er noget grotesk i den måde, børn holdes afsondret fra den virkelighed, der omgiver dem. Man må tværtimod prøve på at gennemsyre deres hverdag med ting, som er virkelige. Dukketeater skal ikke spilles af en ny slags mini-mennesker – materialerne må fungere af sig selv. Jeg vil gerne vise, at ting kan bruges på mange måder, ja, at tingene lever deres eget liv.

Først og fremmest skal en børneteaterforestilling være en katalysator og ikke en tvang. Man kan ikke bare hælde ti liter teater på børnene, som var det benzin.

Naturligvis må jeg snakke om de spørgsmål, jeg finder vigtige – når jeg bruger handsken med de fire moderigtige krøller, tager jeg f.eks. fat på problemer om kommercialisme og reklame – men jeg vil ikke tvinge dem ind under en eller anden autoritet, f.eks. ved at lave en forestilling, der kun handler om ét emne. Jeg vil hellere integrere tingene i en større sammenhæng. Jeg har set nok af pegefingerbørneteater.

Det dejlige ved dukketeater er vel netop, at der er plads for åbenhed og ømhed. Børn lader sig ikke snyde af en fastlagt facon, man er nødt til at være der hele tiden. Jeg skriver forestillingerne med min krop, når det går godt.

På gensyn?
– på gensyn!

Red.

